

ISBN: 978-605-74582-9-2

**INTERNATIONAL
"BAŞKENT" CONGRESS
ON PHYSICAL, SOCIAL
AND HEALTH SCIENCES
FULL TEXT BOOK**

TURKEY, GERMANY, IRAQ, ALGERIA,
PAKISTAN, NETHERLANDS, NIGERIA,
INDIA, KOSOVO, RUSSIA, NORTH
MACEDONIA

EDITORS
PROF.DR. ALİ BİLGİLİ
TUBA FIRAT

ANKARA

Turkey, Germany, Iraq, Algeria, Pakistan, Netherlands,
Nigeria, India, Kosovo, Russia, North Macedonia

INTERNATIONAL "BAŞKENT" CONGRESS ON PHYSICAL, SOCIAL AND HEALTH SCIENCES FULL TEXT BOOK

JULY 16-17, 2021

(ONLINE & FACE TO FACE PARTICIPATION)

ISBN: 978-605-74582-9-2

EDITORS
PROF. DR. ALİ BİLGİLİ
TUBA FIRAT

ISCYA YAYINEVİ ©
ISCYA PUBLISHING HOUSE 2021©
TURKEY, USA
TR: +90543 671 0123 USA: +1 518 629 5640

CONGRESS ID

CONGRESS NAME

INTERNATIONAL "BAŞKENT" CONGRESS ON PHYSICAL,
SOCIAL AND HEALTH SCIENCES

DATE AND VENUE

JULY 16-17, 2021

ONLINE PARTICIPATION (FROM 12 DIFFERENT COUNTRIES)

ORGANIZERS & PARTICIPANT INSTITUTIONS

Gazi University, Turkey
Ankara University, Turkey
Leiden University, Netherlands
The Hague University of Applied Sciences, Netherlands
Association for Struggle with Hypophosphatasia Disease, Turkey
International Science, Culture and Youth Association (ISCYA), Turkey

President of Organization Committee

Prof. Dr. Lawrence SPENCE

President of Scientific Committee

Prof. Dr. Ali BİLGİLİ

President of Coordinators'

Tuba FIRAT

ACCEPTED PAPERS

59 Turkish Participants

68 Foreign Participants

REFUSED PAPERS

7 Turkish Participants

4 Foreign Participants

EVALUATION PROCESS

All Submissions Have Passed a Double-Blind Referee Evaluation Process
All Responsibility for the Works Belongs to the Author

Scientific Committee

Social Sciences Committee

Members	Affiliation
Prof. Dr. Hasan KÖNİ	Istanbul Kültür University, Turkey.
Prof. Dr. Lawrence Spence	Purdue University, USA
Prof. Dr. Mrudul NILE	Mumbai University, India.
Prof. Dr. Muhlise COSGUN ÖGEYİK	Trakya University, Turkey
Prof. Dr. Dervish ALIMİ	University of Tetova, Macedonia
Prof. Dr. Dobrinka D. RADOINOVA	Medical University of Varna, Bulgaria.
Prof. Dr. Calin SCRIPCARU	Iasi Institute of Forensic Medicine, Romania.
Prof. Dr. Elnara SHAI FYEVA	Baku State University, Azerbaijan
Prof. Dr. Vaskhanim ORUJOVA	Baku State University, Azerbaijan
Assoc. Prof.Dr. Çiğdem NAS	Yıldız Technical University, Turkey.
Assoc. Prof. Dr. Imam Bakır KANLI	Marmara University, Turkey.
Assoc. Prof. Dr. Fahri ÖZSUNGUR	Adana Chamber of Commerce, Trade Registry Deputy Manager, Turkey.
Dr. Kutay UZUN	Trakya University, Turkey
Dr. Kaan DİYARBAKIRLIOĞLU	ICONSOS International Academic Network, USA.
Assist. Prof. Dr. Mohammad ALAWAMLEH	American University of Madabai, Jordan.
Dr. Ahmet YILMAZ	Treu Consulting Cooperation, Germany
Dr. Merati RACHID	University of Tiaret, Algeria.
Dr. Boudra ABDELLATIF	University of Tiaret, Algeria.
Dr. Yanko G. KOLEV	Pleven Medical University, Bulgaria
Dr. Ulker IMAMELİYEVA	Baku State University, Azerbaijan
PhD.Marjan KASTEREN	Purdue University, USA.
PhD. Apak Kerem ALTINTOP	University of Florance, Italy
PhD. Elena BOOTS	John Hopkins University, USA

Health Sciences Committee

Members	Affiliation
Prof. Dr. ALİ BİLGİLİ	Ankara University, Turkey.
Prof. Dr. Naile BİLGİLİ	Gazi University, Turkey.
Prof. Dr. Paul ZÖLLNER	Duisburg-Essen University, Germany
Assoc. Prof. Dr. Mehtap KAVURMACI	Atatürk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Başak HANEDAN	Atatürk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Yueqi Zhang	Purdue University Northwest, China
Assoc. Prof.Dr. Nuray DEMİR	Atatürk üniversitesi, Turkey.
Dr. Rina DEMJAHA	Istanbul Cerrahpaşa University, Turkey
Dr. Genc DEMJAHA	Demjaha Dent, Kosovo
Nora DEMJAHA	Demjaha Dent, Kosovo
Dr. Martin KANEV	TUSEB, Covid-19 Center: Specialist Biologist, Turkey
Dr. Gülbin KONAKÇI	Izmir Demokrasi University, Turkey
Dr. Mario JACKSON	United Nations, United Health Group, Jordan
Dr. Sena HIZLI	Maltepe University, Turkey
PhD Teona KVANTCHIANI	Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Republic of Georgia
Prof Dr. Mustafa Numan BUCAK	Selçuk Üniversitesi, Turkey
Doç. Dr. ASLI KURNAZ	Kastamonu Üniversitesi, Turkey
Dr. İsmail Hakkı TEKİNER	İstanbul Aydın Üniversitesi, Turkey

Science-Applied Sciences & Engineering

Members	Affiliation
Prof. Dr. Neslihan Doğan SAĞLAMTİMUR	Ömer Halis Demir University, Turkey
Prof. Tin-Yam CHAN	National Taiwan Ocean University, Taiwan
Prof. Mohammed BETTACH	Chouaib Doukkali University, Morocco
Assoc. Prof. Dr. Nur Jale ECE	Mersin University, Turkey.
Assoc. Prof. Dr. İkbâl ERBAŞ	Akdeniz University, Turkey.
Dr. Özge BAYDAR ARICAN	Gazi University, Turkey

Members	Affiliation
Dr. Enis Nadia Md YUSOF	University Sains Malaysia, Malaysia
Dr. Nik NORLIATI FITRI MD NOR	University Sains Malaysia
Dr. Amirah HURZAID	University Sains Malaysia
Dr. Yassine ENNACIRI	Chouaib Doukkali University, Morocco
Didem Yavuz VELİPASAOĞLU	İzmir Demokrasi University
Dr. Mustafa Alper DÖNMEZ	Konya Technical University, Turkey
Dr. Khurshid ALAM	Sultan Qaboos University, Qatar

Coordinators of the Congress

Members	Affiliation
Baha Ahmet YILMAZ	ICONSOS / Istanbul University, Turkey.
Zelal ADANMIS	RDSI, USA.
Tuba FIRAT	Yalova University, Turkey.
Apak Kerem ALTINTOP	University of Florence Italy.

International Başkent Congress

Phone: (+90) 543 671 0123

Email: baskentkongresi@gmail.com

**PARTICIPATION FROM 12
DIFFERENT COUNTRIES**

TURKEY, GERMANY, IRAQ, ALGERIA,
PAKISTAN, NETHERLANDS, NIGERIA, INDIA,
KOSOVO, RUSSIA, NORTH MACEDONIA

**INTERNATIONAL
"BAŞKENT" CONGRESS
ON PHYSICAL, SOCIAL
AND HEALTH SCIENCES**

JULY 16, 2021 PROGRAM

Meeting ID: 870 5405 1113

Passcode: 556521

SESSION 1 - HALL 1

10:00 -11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: ANGELIQUA CHIDUBEM

10:00 GMT+3	Angeliqua CHIDUBEM Nakeeya YEBOAH	University of Sankoré, Timbuktu, Mali	ART-POLITICS AND COVID-19 RELATIONS
10:15 GMT+3	Dan Perju-DUMBRAVĂ Daniel URECHE Calen SCRIPCARU	Independent Researchers	VIOLENCE AMONG COLLEGE STUDENTS IN TWO UNIVERSITIES OF ROMANIA
10:30 GMT+3	Anton Damian	Independent Researcher, Romania	ETHNOPSYCHIATRY
10:45 GMT+3	Frederico Marelli	University of Bari, Bari, Italy	ITALIAN ASYLUM PROCESS DURING PANDEMIC
11:00 GMT+3	Yonatan ORTON	Independent Researcher, Journalist at The Philadelphia Inquirer, LLC	ZIONISM: NATIONALISM ISSUES OF JEWS
11:15 GMT+3	Anastasia PAPAS	University of Patras, PhD Studies at the Department of Philosophy	TURKISH-GREEK RELATIONS AFTER WORLD WAR I: SIXTY YEARS OF VICIOUS CIRCLE
11:30 GMT+3	Ching Yanx MUANG Liu WANG Chaby WANG	Xiamen University, Wang Yanan Institute for Studies in Economics	ENVIRONMENTALISM IN BUSINESS: ENVIRONMENTAL ETHICS, SUSTAINABILITY, SOCIAL RESPONSIBILITY AND COMPANIES' REPUTATION

SESSION 1 - HALL 2

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: ZALIM CHORAGHAD

10:00 GMT+3	Aytən ŞƏRİFZADƏ	Azerbaijan International University	STALIN POLICIES IN THE CENTRAL ASIA (1928- 1952)
10:15 GMT+3	Günəl MƏMMƏDOVA	Ph.D. Khazar University, Department of International Area Studies	BORDER PROBLEMS IN THE CONTEXT OF RUSSIA AND THE OTTOMAN EMPIRE
10:30 GMT+3	Məhəmməd HACIYE	Azerbaijan International University, Master Studies and Research Department, Social Work in Different Areas of Life	THE RELATIONSHIP BETWEEN DEMOCRACY AND NON- GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN AMERICA
10:45 GMT+3	Shihaam GIBA Kamila YOSHIDA	Ph.D., Kookmin University, Department of International Area Studies	FROM THE INDUSTRIAL REVOLUTION TO THE COLD WAR ERA THE EVOLUTION OF WAR: FROM INDUSTRIAL WARS TO MANEUVERING WARS
11:00 GMT+3	Rodney SEALY	Webster University, Social Sciences, The Department of Political Studies	NUCLEAR STRATEGY IS NOT REALLY A STRATEGY: NUCLEAR WAR IS UNTHINKABLE
11:15 GMT+3	Rebecca HARE Emma GUSTAFSSON	Witwatersrand University, Social Sciences, The Department of Political Studies	THE CONCEPT OF THE PEACEKEEPING, PEACEBUILDING AND PEACE ENFORCEMENT: TODAY'S PEACE BUILDING OPERATIONS POSITIONS
11:30 GMT+3	Zalim CHORAGHAD	University of Patanjali, Uttarakhand, India	CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) AND ENVIRONMENTALISM

SESSION 1 - HALL 3

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: ROWAN RIOS

10:00 GMT+3	Lisa SULESKA Ivona MATOVA Pavlina DAJO	Euro College Kumanovo, Kumanovo, North Macedonia	FREE MOVEMENT OF LABOUR IN THE CONTEXT OF EU-TURKEY RELATIONS
10:15 GMT+3	Nəcəf ABDULIN Salman VYLIZADƏ	Azerbaijan State Economic University, Baku, Azerbaijan	ACCESSION OF TURKEY TO THE INTERNAL MARKET OF EU
10:30 GMT+3	Karlen EYYUBLU Nicat FUADLI	Baku State University, Baku, Azerbaijan	TURKEY-EU COOPERATION: TURKEY'S SOLITUDE WITHOUT EUROPEAN UNION
10:45 GMT+3	Rowan RIOS Maisie WOOD	Chipola College, Marianna, United States Independent Researcher, United States	SEPTEMBER 11, 2001 ATTACKS, TERRORISM AND GLOBAL GOVERNANCE
11:00 GMT+3	Jónás KRISZTIÁN Juhász BERTALAN	Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary	LOCAL GOVERNMENT SYSTEM IN POLAND
11:15 GMT+3	Yasmina BERRADA Ashwaq TOBJI	Université Moulay Slimane, Morocco	UPON THE AGE OF DISCOVERY: PORTUGAL
11:30 GMT+3	Marin FRANCISKOVIĆ Dominik DRAŽENOVIĆ	University of Rijeka, Rijeka, Croatia	FROM HISTORY TO PRESENT CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY (CIA)

SESSION 1 - HALL 4

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: BAAIQ N'AIT

10:00 GMT+3	Juliette VOORHORST Evelien UITSLAG	University of Freiburg, Freiburg, Germany	RISE OF FASCISM IN ITALY
10:15 GMT+3	Draupati HEGADI Chhaya KAMAL	Kohima Science College, Nagaland, India	US-VENEZUELAN CONFLICT IN AN IDEOLOGICAL CONTEXT
10:30 GMT+3	Tesfaye Abera Abebe	Century University College	NATIONALISM AS A ELEMENT TO ACTIVATE THE MASSES IN SOVIET ADMINISTRATION
10:45 GMT+3	Cahan Qiyasqızı Məryam Asimanlı	Qafqaz University	SOVIETS' NATIONALITIES POLICY AND ITS FOUNDATIONS
11:00 GMT+3	Zeynəb Həjiyeva	Independent Researcher	SOVIETS PROVOKING CENTRAL ASIAN COUNTRIES OVER ETHNIC IDENTITY
11:15 GMT+3	Zawdie Yosef Frayzer	Dilla University	ALAS PARTY'S GAINING IMPORTANCE AND DEVELOPMENT
11:30 GMT+3	Baariq N'Ait	Cadi Ayyad University	GORBACHEV'S PERESTROIKA AND GLASTNOST POLICIES AND REHABILITATION OF THE SOVIET SYSTEM

SESSION 2 - HALL 1

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: KRISHAN MALVIYA

12:30 GMT+3	Huriya Tazi	Ibn Zohr University	COMPARISON OF NATIONALITY POLICY IN STALIN AND GORBACHEV TIMES
12:45 GMT+3	Chhaya Vadekar	Bhagwant Global University	GALIYEV'S APPROACH TO TURAN ON THE WAY TO REACH THE INTERNATIONAL
13:00 GMT+3	Krishan Malviya	Jiwaji University	FOUNDATIONS OF MODERNIZATION IN CENTRAL ASIA
13:15 GMT+3	Gülnaz Hidayatova	Baku Slavic University	ISLAM AS A FACTOR IN THE CONTEXT OF SOVIETIZATION POLICIES
13:30 GMT+3	Rəşad Mahirzadə	Sumqayıt State University	PAN-TURKISM AS A THREAT IN A COMMERCIAL AND STRATEGIC CONTEXT FOR RUSSIA
13:45 GMT+3	Tofiq Tahirsoy	Azerbaijan Technical University	CONSTRUCTING DEMOCRACY IN LATIN AMERICA: US ECONOMIC SANCTIONS ON VENEZUELAN ECONOMY
14:00 GMT+3	Zahirə JALILOVA	Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan	YERLİ TOYUQ XƏSTƏLİYİ

SESSION 2 - HALL 2

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: JUANÉ FURAHA

12:30 GMT+3	Qəhrəman HAZIYEVA Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan	NEWCASTLE XƏSTƏLİYİ VİRUSU
12:45 GMT+3	Veronka GÉZA Méiri BENJÁMIN Óbuda University, Budapest, Hungary	THE RELATIONSHIP BETWEEN DEMOCRACY AND COVID-19 IN NEW ERA AMERICA
13:00 GMT+3	Juané FURAHA Chuma NWADIKE A. Baitursynov Kostanay State University, Kostanay, Kazakhstan	THE EVOLUTION OF OUTSTANDING DISEASES FROM THE INDUSTRIAL REVOLUTION TO THE COLD WAR: COMPARISON WITH COVID-19
13:15 GMT+3	Zoe SCHLAMME University of Giessen, Giessen, Hesse, Germany	ZEITLICHER ZUSAMMENBRUCH DER DEUTSCHEN COVID-19- MAßNAHMEN
13:30 GMT+3	Dilshat ALMASOV Karagandy State University, Karagandy, Kazakhstan	UKRAINE COVID-19 VACCINE POLICY
13:45 GMT+3	Joshua KRIEGER Roman KREHL Zeppelin Universität, Friedrichshafen, Germany	VERGLEICH VON DEUTSCHLAND UND UKRAINE IM BEDINGUNGEN VON COVID-19
14:00 GMT+3	Gadi AHADOV Baku Eurasia University, Baku, Azerbaijan	RUSSIA'S COVID-19 STRATEGY

SESSION 2 - HALL 3

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: JANA CHEDJOU

12:30 GMT+3	Yazid CHIZIMU Jana CHEDJOU	Adekunle Ajasin University, Akungba, Nigeria	FOREIGN POLICY ANALYSIS OF INTERNATIONAL RELATIONS AND SOFT POWER PRACTICE IN COVID-19 TERM
12:45 GMT+3	Zhannur ABDULAYEV Safar ABDULOV	Kainar University, Almaty, Kazakhstan	MIDDLE ASIA COVID-19 VACCINE POLICIES
13:00 GMT+3	Zarema ERKINEV	Narxoz University, Almaty, Kazakhstan	US-CHINA VACCINE RIVALRY AND RUSSIA'S COVID-19 STRATEGY
13:15 GMT+3	Nazira YELDOSEV	Kainar University, Almaty, Kazakhstan	KALININGRAD IN EU – RUSSIA RELATIONS AFTER 2010
13:30 GMT+3	Ojore BUHLE Bron ZADZISAI	Université Abdou Moumouni de Niamey, Niamey, Nijer	EASTERN MEDITERRANEAN ISSUE: THE STRUGGLE IN THE MIDDLE EAST REGION
13:45 GMT+3	Mahigul IBRAGIMOV	Azerbaijan Cooperation University, Baku, Azerbaijan	CYPRUS IN COMBATING COVID-19
14:00 GMT+3	Atabek NABIYEV	Ganja State University, Ganja, Azerbaijan	HISTORICAL BACKGROUND OF RUSSIA WITH COVID-19

SESSION 2 - HALL 4

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: ELOIZA MIRGASIMOVA

12:30 GMT+3	Eloiza MIRGASIMOVA Yeganə BABAYEV	Nakchivan Private University, Nakchivan, Azerbaijan	THE EVOLUTION OF POST-COLD WAR EPIDEMICS IN TURKIC REPUBLIC AND TURKEY
12:45 GMT+3	Şəhla HÜSEYNQULULI	Kazakhstansko- Nemetskiy Universitet, Almaty, Kazakhstan	EVALUATION OF UKRAINE-RUSSIA RELATIONS BETWEEN (2010-2020)
13:00 GMT+3	Nadirbek KARIMOVA	Kazakhstansko- Nemetskiy Universitet, Almaty, Kazakhstan	REVIEW OF KAZAKHSTAN HEALTH MINISTER MIKHAIL OKHLOPKOV COVID-19 REPORTS
13:15 GMT+3	Mahirə NABIYEVA	Azerbaijan Technical University, Baku, Azerbaijan	TESTING FOR CORONAVIRUS SARS- COV-2 IN RUSSIA
13:30 GMT+3	Nico LISCHKE Tilmann BRAUNE	University of Koblenz- Landau, Koblenz and Landau, Renanya- Palatina, Germany	EIN VERGLEICH ZWISCHEN PERFORMATIVEN UND KONSTATIVEN SPRECHAKTE SPRECHAKTTHEORIE
13:45 GMT+3	Zahra BABANGIDA	University of Al Quaraouiyine, Morocco	INVESTIGATION OF ARTIFICIAL NERVOUS NETWORK IN COVID19 PROCESS FOR PEOPLE OVER 60 YEARS OLD
14:00 GMT+3			
14:15 GMT+3			

SESSION 2 - HALL 5

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: URSZULA KALKOWSKI

12:30 GMT+3	Romuś MYSZKA Urszula KALKOWSKI	Collegium Medicum of the University of Zielona Góra, Zielona Góra, Poland	THE EFFECT OF CLOSING HOME ON ALCOHOL CONSUMPTION
12:45 GMT+3	Nicol VAN DAELE	Université de Mons, Mons, Belgium	COMPARISON OF ENGLAND AND ITALY IN THE FIGHT AGAINST COVID
13:00 GMT+3	Miralda ALBERT	Department of Psychology, Université de Liège, Liège, Belgium	COVID-19 AND STRESS MANAGEMENT
13:15 GMT+3	Rita WIDAN	Intern Doctor, Köln, Germany	HOW TO HANDLE WITH STRESS?
13:30 GMT+3	Talina KRÜGER	Universität Duisburg- Essen, Duisburg, Germany	GOOD PRACTICE EXAMPLES OF PANDEMIC
13:45 GMT+3	Caimile ADESINA	Faculty of Economic and Commercial Sciences, University of Boumerdès, Boumerdès, Algeria	THE EFFECTS OF COVID- 19 PANDEMIC ON THE MICRO-ECONOMY
14:00 GMT+3			
14:15 GMT+3			
14:30 GMT+3			

**PARTICIPATION FROM 12
DIFFERENT COUNTRIES**

TURKEY, GERMANY, IRAQ, ALGERIA,
PAKISTAN, NETHERLANDS, NIGERIA, INDIA,
KOSOVO, RUSSIA, NORTH MACEDONIA

**INTERNATIONAL
"BAŞKENT" CONGRESS
ON PHYSICAL, SOCIAL
AND HEALTH SCIENCES**

JULY 17, 2021 PROGRAM

Meeting ID: 870 5405 1113

Passcode: 556521

SESSION 1 - HALL 1

10:00 -11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: MEHMET EMRAH YAMAN

10:00 GMT+3	Büşra Akbulut Semra Zorlu	İzmir Dikili Public Hospital Sivas Cumhuriyet University	THE RELATIONSHIP BETWEEN FALL RISKS AND FUNCTIONAL INDEPENDENCE STATUS OF ELDERLY LIVING IN THE HOME
10:15 GMT+3	Zeynep Kartal Semra Zorlu	Kayseri City Hospital Sivas Cumhuriyet University	COMPARISON OF PRENATAL ATTACHEMENT LEVELS IN PREGNANT WOMEN WHO SMOKING AND NON- SMOKING
10:30 GMT+3	Fatma Zehra Genç Suzan Yıldız Naile Bilgili	Necmettin Erbakan University Tokat Gaziosmanpaşa University Gazi University	ADAPTATION OF THE LOCKDOWN FATIGUE SCALE INTO TURKISH AND EXAMINATION OF ITS PSYCHOMETRIC PROPERTIES
10:45 GMT+3	Duygu İvelik Fatma Başar Nigar Çelik	Kütahya Health Sciences University	POSTPARTUM DEPRESSION: ITS EFFECTS ON MATERNAL AND INFANT HEALTH
11:00 GMT+3	Mehmet Emrah Yaman	Ataturk University	A RAPID AND SENSITIVE UPLC-MS/MS METHOD FOR QUANTIFICATION OF ACETAZOLAMIDE IN HUMAN PLASMA
11:15 GMT+3	Abdullah Güvendi	Kütahya Health Sciences University	EXACT SOLUTION OF VECTOR BOSON EQUATION FOR COULOMB POTENTIAL IN 1+1 DIMENSIONS
11:30 GMT+3	Mesut Teleş	Niğde Ömer Halisdemir University	EVALUATION OF WORK STRESS AND DETERMINANTS OF WORK STRESS IN NURSES

SESSION 1 - HALL 2

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: SEHER DÖNER

10:00 GMT+3	Turan Akdağ Saadet Kader	Necmettin Erbakan University Karapınar State Hospital	COMPARISON OF SODIUM AND POTASSIUM RESULTS IN BLOOD GAS ANALYSIS AND AUTOANALYZER MEASUREMENTS
10:15 GMT+3	Sevilay Tepeyurt Ayşegül Durmaz	University of Health Sciences, Kütahya	NON PHARMACOLOGICAL INTERVENTIONS TO PREVENT PERINEAL TRAUMA AND RELATED CURRENT STUDIES
10:30 GMT+3	Merve Ekiz Ayşegül Durmaz	Kütahya Sağlık Bilimleri Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	THE EFFECTS OF MATERNAL OBESITY ON MATERNAL AND NEWBORN HEALTH
10:45 GMT+3	Özlem Kayacık Günday Filiz Yıldız Mariam Chkhikvadze Çiğdem Özdemir	Afyonkarahisar Health Sciences University	CASE OF COLON ADENOCARCINOMA LEADING TO TUBOOVARIAN ABSCESS IN REPRODUCTIVE AGE
11:00 GMT+3	Cihan Haşçizmeci Burak Buldur	Nevşehir Hacı Bektas Veli University, Sivas Cumhuriyet University,	EVALUATION OF THE EFFECTS OF DIFFERENT IRRIGATION SYSTEMS ON REMOVAL OF INTRACANAL MEDICAMENT
11:15 GMT+3	Cihan Haşçizmeci Burak Buldur	Nevşehir Hacı Bektas Veli University, Sivas Cumhuriyet University,	EVALUATION OF THE EFFECTS OF DIFFERENT IRRIGATION SYSTEMS ON THE BOND STRENGTH OF CALCIUM-SILICATE BASED CEMENT
11:30 GMT+3	Seher Döner Yağmur Sezer Efe	Yozgat Bozok University Erciyes University	ANXIETY LEVELS AND AFFECTING FACTORS OF NURSING STUDENTS REGARDING CLINICAL PRACTICE DURING THE COVID-19 OUTBREAK: A MULTI-CENTRAL WEB-BASED STUDY

SESSION 1 - HALL 3

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: AYFER UGIŞ

10:00 GMT+3	Ayfer Ugiş	Giresun University	SEVERE BRADYCARDIA DUE TO FAMOTIDINE THERAPY IN A PATIENT WITH COVID-19 INFECTION
10:15 GMT+3	Ayfer Ugiş	Giresun University	DRESS SYNDROME DUE TO FAVIPRAVIR TREATMENT DURING COVID 19 INFECTION
10:30 GMT+3	Ayfer Ugiş	Giresun University	CUTANEOUS LESIONS RELATED TO FAVIPRAVIR IN A COVID-19 PATIENT
10:45 GMT+3	Mehmet Özyurt	Mardin Artuklu University	THE EFFECT OF COVID-19 ON DENTISTRY SERVICES: A LITERATURE REVIEW
11:00 GMT+3	Derya Şimşekli Bakırhan	Ardahan University	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF ETHICAL SENSITIVITY OF ELDERLY CARE STUDENTS AND THEIR ATTITUDES TO THE ELDERLY
11:15 GMT+3	Derya Şimşekli Bakırhan Mehtap Tan	Ardahan University Ataturk University	NURSING APPROACHES FOR POSTDURAL PUNKTION HEADACHE
11:30 GMT+3	Özlem Kayacık Günday	Afyonkarahisar Health Sciences University	GIANT BENIGN LEIOMYOMA IN PREMENAUPOSAL WOMAN

SESSION 1 - HALL 4

10:00 - 11:45 TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: ELİF TUĞÇE ÇİTİL

10:00 GMT+3	Ersin Onur Erdoğan Özgür Can Turna	İstanbul University	INTRA-TUMOR HETEROGENEITY DETERMINATION BASED ON GENOMIC AND PROTEOMIC DATA
10:15 GMT+3	Elif Tuğçe ÇİTİL Funda ÇİTİL CANBAY	Kütahya Health Science University Atatürk University	THE EFFECT OF EXERCISE ON PREMENSTRUAL SYNDROME: SYSTEMATIC REVIEW
10:30 GMT+3	Funda ÇİTİL CANBAY Elif Tuğçe ÇİTİL	Atatürk University Kütahya Health Science University	INVESTIGATION OF INTERVENTIONAL STUDIES ON BREASTFEEDING AND BREAST MILK IN TURKEY: A SYSTEMATIC REVIEW
10:45 GMT+3	Enver Kendal	Mardin Artuklu University	SELECTION OF SOME EXTERNAL SOURCED BARLEY GENOTYPES IN DIYARBAKIR CONDITIONS BY BILOT TECHNIQUE
11:00 GMT+3	Enver Kendal	Mardin Artuklu University	USING AUGMENTED AND BILOT ANALYSIS TECHNIQUES IN THE SELECTION OF TRITICALE LINES
11:15 GMT+3	Meryem Ondaral Mustafa Usta Sedat Ondaral	Karadeniz Technical University	EFFECT OF DIMETHILHYDROXYETHYLENEU REA (DMDHEU) CHEMICAL USE ON BOARD PROPERTIES IN MEDIUM DENSITY FIBERBOARD (MDF) PRODUCTION
11:30 GMT+3	Mehtap Şahiner	Çanakkale Onsekiz Mart University	MODIFICATION OF PHENOLIC ACID MICROGEL TO ENHANCE ANTIMICROBIAL ACTIVITY

SESSION 2 - HALL 1

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: AZİZ İLHAN

12:30 GMT+3	Sebahattin Kılınc	National Defense University	LEADERSHIP STYLES EFFECTS ON CREATIVE IDEAS AND INNOVATION IN TURKISH CULTURAL CONTEXT
12:45 GMT+3	Buğra Çağrı Şahin Ferdî Kesikoğlu	Zonguldak Bülent Ecevit University	THE IMPACT OF REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES ON GROWTH AND EMPLOYMENT: AN ECONOMETRIC ANALYSIS
13:00 GMT+3	Betül Çıkı Tamer Yağcı Betül Yılmaz	Gebze Technical University Marmara University	EFFECT OF PROTEASOME INHIBITORS ON ER STRESS AND APOPTOSIS IN ADRENOCORTICAL CARCINOMA CELLS
13:15 GMT+3	Aziz İlhan	İnönü University	MOBILE TECHNOLOGY IN GEOMETRY TEACHING: ADVANTAGES, LIMITATIONS AND RESULTS
13:30 GMT+3	Serdal Poçan	Bingöl University	RELATIONAL THINKING BETWEEN ARITHMETIC, ALGEBRA, GEOMETRY AND REAL-LIFE
13:45 GMT+3	Hakan Polat	Firat University	OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON DISTANCE EDUCATION IN THE COVID-19 PROCESS
14:00 GMT+3	Hande Eren	Isparta University	PERFORMANCE ANALYSIS OF THE BUSINESSES OPERATING IN THE LOGISTIC INDUSTRY WITH MULTIMOORA METHOD

SESSION 2 - HALL 2

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: MERYEM ŞAHİN

12:30 GMT+3	Ufuk Elyiğit	Bandırma Onyedi Eylül University	AN EXAMPLE OF MİDYAT SYRIAC RURAL CHURCH ARCHITECTURE: YEMİŞLİ (ENHİL/NEHİLE) VILLAGE MOR KURYAKOS CHURCH
12:45 GMT+3	Büşra Kılıç Ahmedi Meryem Şahin	Afyon Kocatepe University	RELATIONSHIP OF SELFİTİS BEHAVIOR AND SOCIAL DESİRABILITY
13:00 GMT+3	Meryem Şahin Büşra Kılıç Ahmedi	Afyon Kocatepe University	A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN TAWAKKUL ORIENTATION AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING
13:15 GMT+3	İlyas Kayaokay	Munzur University	AN UNKNOWN VERSE HZ. ALİ MANAKİB-NAMAH: HİKĀYET-İ İMĀM 'ALĪ İBN-İ EBĪ ṬĀLĪB KERREMA'LLĀHU FĪRENGĪSTĀN'A ESĪR OLDIĞIDIR
13:30 GMT+3	Ali Ulvi Özbey	Bingöl University	VERSATILE REFLECTIONS OF AN INTELLECTUAL IDENTITY: ALIYA İZZETBEGOVIÇ
13:45 GMT+3	Orhan İrk	Dokuz Eylül University	DECISION-MAKING IN THE FIGHT AGAINST COVID-19: AN EVALUATION WITH A FOCUS ON POLITICAL LEADERS
14:00 GMT+3	Tuğba Gönüllü	Necmettin Erbakan University	GIRLS AT VILLAGE İNSTITUTES

SESSION 2 - HALL 3

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: SUZAN ODABAŞI

12:30 GMT+3	Hacer Irmak Songül Karabatak	Ministry of National Education Firat University	OBSTACLE-FREE EXAM APPLICATION FROM THE PERSPECTIVE OF DISABLED INDIVIDUALS
12:45 GMT+3	Hacer Irmak Songül Karabatak	Ministry of National Education Firat University	FREE TIME ACTIVITIES PLANNED BY PARENTS AND SUPPORT RESOURCES OF ACTIVITIES
13:00 GMT+3	İbrahim Gürgil	Usak University	FINDING THE NUMBER OF MAXIMUM PLANAR SUBGRAPHS OF K7 WITH NEW APPROACH
13:15 GMT+3	Suzan Odabaşı	Usak University	INTERNATIONAL IMMIGRATION AND THE LABOR MARKET: EVIDENCE FROM TURKEY
13:30 GMT+3	Ferdi Kesikoğlu Şakir Adem Yazıcı	Zonguldak Bülent Ecevit University	EVALUATION OF SME AND EXPORT TARGETED FINANCIAL AND TECHNICAL SUPPORT PROGRAM APPLICATIONS AND DESIGNS ACCORDING TO PROVINCES AND DISTRICTS: TR81 REGION ANALYSIS
13:45 GMT+3	Büşra Altun Ahmad Ajjaq Ali Orkun Çağırtekin Irmak Karaduman Er Fatma Sarf Selim Acar	Gazi University Çankırı Karatekin University Çanakkale Onsekiz Mart University	INVESTIGATION OF GAS DETECTION CHARACTERISTICS OF CD ADDITIVE ZNO SAMPLES
14:00 GMT+3	Muhammed Bilgehan AYTAÇ	Aksaray University	ANALYZING THE ROLE OF MYSTIC APPEALS ON DONATION INTENTION

SESSION 2 - HALL 4

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: SERDAR GÜNDOĞDU

12:30 GMT+3	Cüneyd Ebrar Levent Yasmine Al Baba	Istanbul Aydin University	EXAMINATION OF CORPORATE RISK MANAGEMENT FROM THE INVESTOR PERSPECTIVE: A RESEARCH ON BIG TECH COMPANIES IN TURKEY
12:45 GMT+3	Deniz Yılmaz	Munzur University	HYDROLOGICAL MODELLING USING DUAL POROSITY MODEL OF AN EXPERIMENTAL FLAT SEDUM GREEN ROOF
13:00 GMT+3	Gizem Acar Yavuz Kemal Can Küçük Binnur Gören Kırıl	Dokuz Eylül University Van Yüzüncü Yıl University Dokuz Eylül University	3D MODELING: FIXATION OF VERTEBRAL FRACTURE WITH POLYAXIAL VERTEBRA SCREWS AND ROD BARS
13:15 GMT+3	Serdar Gündoğdu	Dokuz Eylül University	ESTIMATION OF ARSENIC CONCENTRATION IN DRINKING WATER USING CONDUCTIVITY, CHLORIDE AND PH
13:30 GMT+3	Burcu Ertuğ	Niğantaşı University	ON THE POOR SLEEP QUALITY OF THE COMBAT VETERANS: REVIEW AND FUTURE RESEARCH
13:45 GMT+3	Songül Akdağ Fred Barış Ernst	Harran University	INNOVATIVE APPROACHES TO BUILDING THE FUTURE "GEODESIGN AND VIRTUAL REALITY"
14:00 GMT+3	Erdem Ayyıldız	Ankara University	EXAMINATION OF SPORTS COMMITMENT LEVELS OF ATHLETES
14:15 GMT+3	Abdulkerim Türkçüer Kürşat Özcan	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University	INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS ACTIVITIES ON THE QUALITY OF LIFE OF INDIVIDUALS WITH MILD INTELLECTUAL DISABILITY

SESSION 2 - HALL 5

12:30 - 14:15 P.M. TURKEY LOCAL TIME (GMT +3)

MODERATOR: AYSEL KIZILKAYA NAMLI

12:30 GMT+3	Aysel Kızılkaya Namlı Müfit Ekinci	Munzur University	THE FAMILY FACTOR IN FEMALE'S ORDER TO PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
12:45 GMT+3	Ahmet Gündüz Songül Karahasanoğlu	Dicle University Istanbul Technical University	AN INSTRUMENT SHAPED BY TECHNOLOGY: ELECTRO BAGLAMA
13:00 GMT+3	Ulker Imameliyeva	Baku State University	DEVIANT BEHAVIOR AND ITS CAUSES
13:15 GMT+3	Valbon Ademi	University of Tetovo, North Macedonia	EDUCATION OF VISUALLY IMPAIRED STUDENTS THROUGH INTELLIGENT TECHNOLOGIES
13:30 GMT+3	Rituraj Basumatary	Tata Institute of Social Sciences, Guwahati	IMPACT OF COVID-19 ON TRIBES IN INDIA
13:45 GMT+3	Eglantina Pazaj	Agricultural University of Tirana	ANALYSIS OF DETERMINANTS OF CONSUMER BEHAVIOR FOR THE CONSUMPTION OF CHEESE PRODUCT IN ALBANIA
14:00 GMT+3	Abdulgaffar Muhammad Maryam Ammani Lawal Uwais Umar Abubakar	International Organization of Management Professional (IOMP) Pharmaceutical Society of Nigeria Independent Researcher	IMPACT OF EFFECTIVE TRANSPORT NETWORK ON CENTRALIZED PURCHASING PERFORMANCE IN NIGERIA: A STUDY OF FEDERAL MINISTRY OF TRANSPORTATION
14:15 GMT+3	Filip Tkáč	Slovak University of Agriculture	CONVENTIONAL FUELS PRICE LINKAGES WITH ETHANOL
14:30 GMT+3	Mahluga Yusifova Leyli Karimova Irada Alimammadzade	Baku State University	FERTILITY MODEL OF GRAY- BROWN SOILS IN THE SHIRVAN STEPPE OF AZERBAIJAN

Meeting ID: 870 5405 1113
Passcode: 556521

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

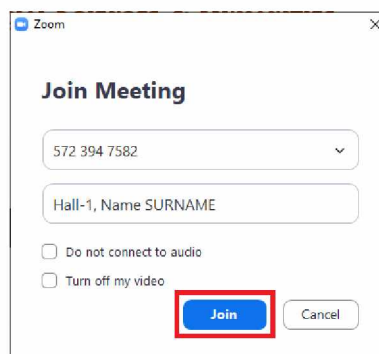
Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

(All speakers required to be connected to the session 15 min before the session starts)
Moderator is responsible for ensuring the smooth running of the presentation, managing the group discussion and dynamics.

Each presentation will take 10-15 minutes. There will be a question and answer session for 5 minutes after the presentation.

Before you login to Zoom please indicate your name_surname and HALL number:
exp. Hall-1, Apak KEREM ALTINTOP

Zoom

Join Meeting

572 394 7582

Hall-1, Name SURNAME

Do not connect to audio

Turn off my video

Join Cancel

- CONGRESS PHOTOS -

TEKNOLOJİLE SEKİLEŞEN BİR ENSTRÜMAN (Teknik Enstrümanlar)

Çift Manyetikli Elektro Bağlama

- 1-Ekolayzır
- 2-Üst Manyetik
- 3-Alt Manyetik
- 4-Ayarlanabilir Eşik
- 5-Fiks (Fix)
- 6-Üst Manyetik Şalterleri
- 7-Alt Manyetik Şalterleri
- 8-Ses Sıddeti Kontrol Düğmeleri
- 9-Jak Girişi

Microsoft PowerPoint (Ürün Etkileşim Arayüzü)

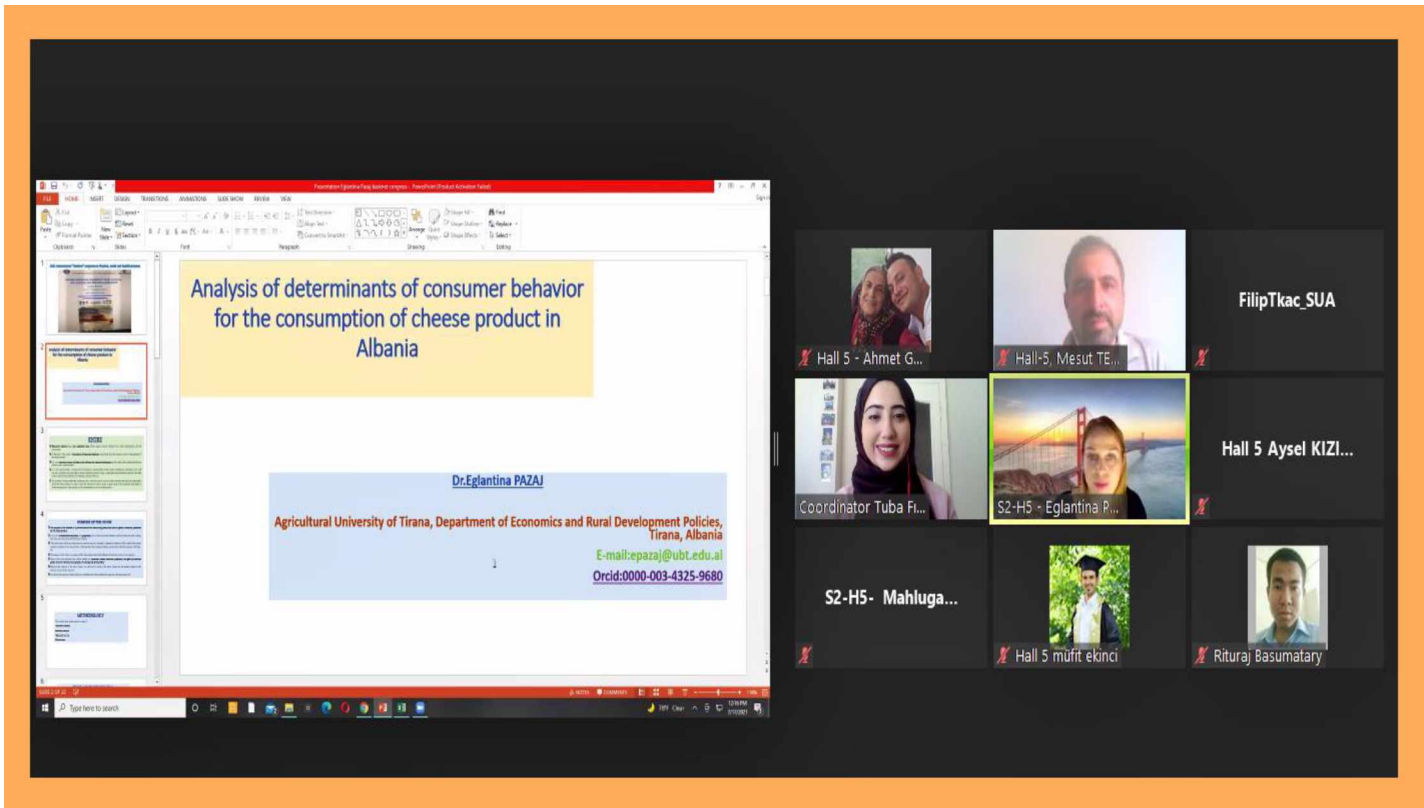
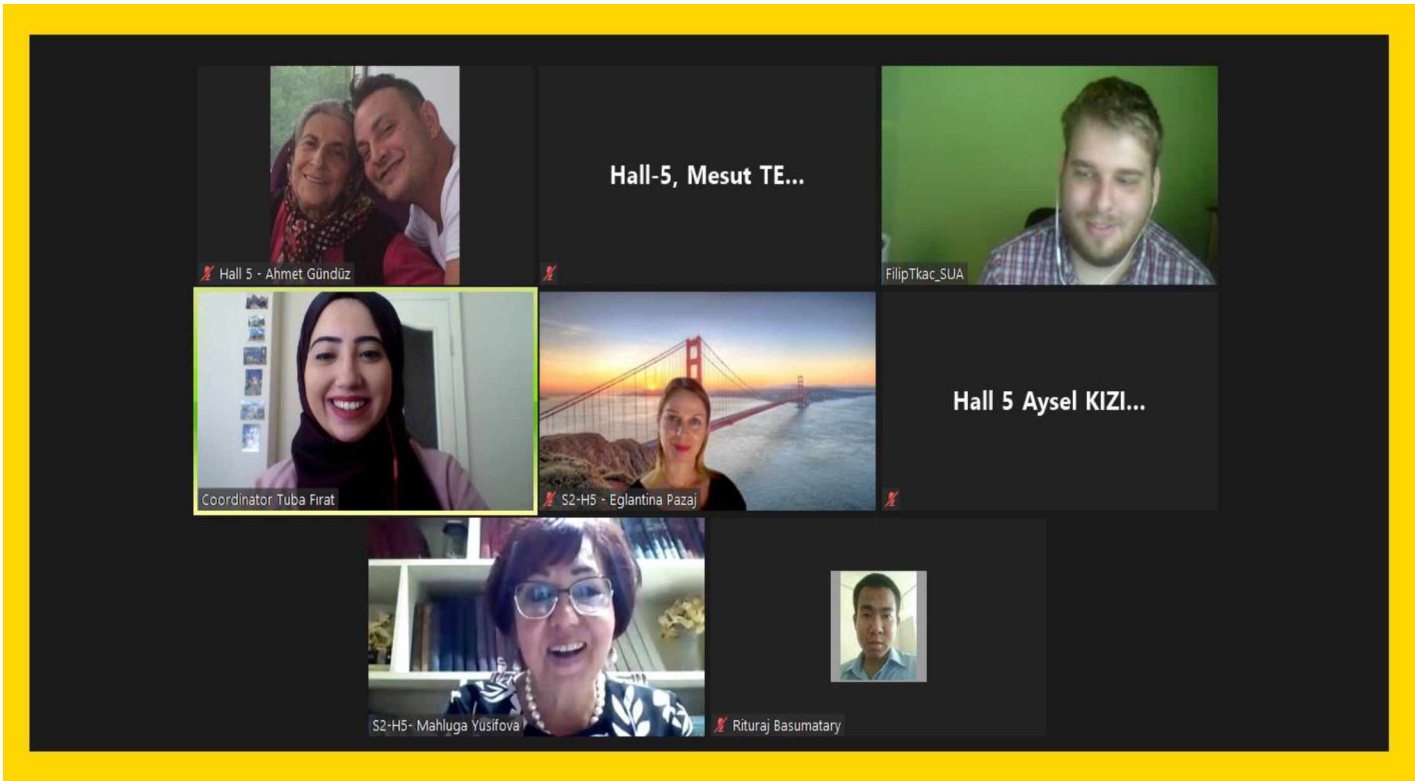
Slayt 12 / 18 | "Cumba" | %74

Participants in the video call:

- S2-H5 - Eglanti...
- Coordinator Tu...
- Hall-5, Mesut T...
- Hall 5 - Ahmet Gü...
- Hall 5 Aysel KIZI...
- S2-H5- Mahluga...
- FilipTkac_SUA
- Rituraj Basuma...

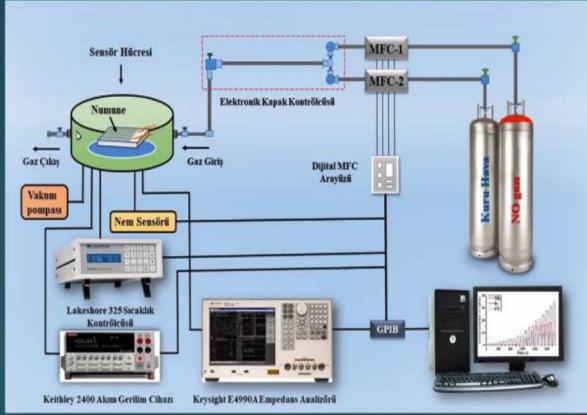
Participants in the video call:

- Hall 5 - Ahmet Gündüz
- Hall-5, Mesut TELEŞ (participant)
- FilipTkac_SUA
- Coordinator Tuba Firat
- S2-H5 - Eglantina Pazaj
- Hall 5 Aysel KIZI...
- S2-H5- Mahluga...
- Hall 5 müfit ikinci
- Rituraj Basumatary

GAZ ALGILAMA ÖLÇÜM SİSTEMİ

B.ALTON

Hall-3, Büşra ALTUN

Coordinator Tuba Fırat

Session 2 HALL...

Coordinator - Apak Ke...

session 2 hall 3 s...

Perineal Travmatizasyonun Önlenmesi İçin Uygulanan Nöromüsküler Stresin ve İlgili Klinik Bulguların İncelenmesi - Adobe Acrobat Reader DC (12/30)

Ana Sayfa Araçlar Perineal Travmatizasyon Oturum Aç

Romina ve ark.larının (2020) 80 Nullipar Kadınlar dahil edilerek yapılan randomize kontrol çalışmasında **Devekuşu Yağı ile Perine Masajının Epizyotomi ve Yırtılmalar Üzerine etkisi** değerlendirilmiştir. Araştırmada; müdahale grubunda katılımcılara doğumun aktif evresi ve ikinci evresinde Devekuşu yağı ile perine masajı yapılmış. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamış.

Sonuç olarak; Müdahale grubunda Devekuşu yağı ile perine masajı epizyotomi oranını kontrol grubuna göre anlamlı olarak azalttığı rapor edilmiştir. Ancak perineal laserasyonlar açısından istatistiksel fark olmadığı belirtilmiştir.

Zaheri ve ark.(2017) 195 kişi ile yapılan randomize kontrollü klinik çalışmasında; **Doğumun ikinci evresindeki perine masajının nullipar kadınlarda perineal bölgeye etkisi** araştırılmış. Araştırmada; müdahale grubuna doğumun ikinci aşamasında 30 dakikalık perine masajı yapılmış. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamış.

Sonuç olarak; Epizyotomi sıklığı müdahale grubunda %69.47, kontrol grubunda %92.31 olarak rapor edilmiştir. Müdahale grubunda birinci derece perineal laserasyonun %23.16 ve ikinci derece perineal laserasyonun %2.11 olarak rapor edilmiştir. Sonuçlara göre, doğum sonrası perineal ağrı her iki grupta da anlamlı olarak farklı rapor ediliyor. Doğumun ikinci aşamasında perine masajı epizyotomi, perine yaralanmaları ve perine ağrısını azaltabildiği belirtilmiştir.

Romina, S., Ramazan, F., Fabih, N., Mevl, M. & Fıratkoc, F. (2020). Effect of Perineal Massage with Ouzuk Oil on the Episiotomy and Lacerations in Nulliparous Women: A Randomized Controlled Clinical Trial. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 25(2), 134-139. <https://doi.org/10.29407/ijnm.v25i2.100000>

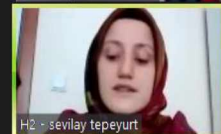
Zahedi, G., Zuhri, F., Nasidi, L. H., & Ramani, F. (2017). The effect of perineal massage during the second stage of birth on nulliparous women perineal. A randomization clinical trial. *Electronic Physician*, 16 (10), 5568-5569. <https://doi.org/10.19027/2568>

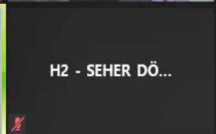
Hall-2, KADER SAA...

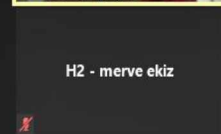
Coordinator Tuba ...

H2 - sevilya tepeyurt

H2 - SEHER DÖ...

H2 - merve ekiz

Hall-2 Aysegul...

Yahya Öner

CONTENTS

EFFECT OF PROTEASOME INHIBITORS ON ER STRESS AND APOPTOSIS IN ADRENOCORTICAL CARCINOMA CELLS	4
THE EFFECT OF COVID-19 ON DENTISTRY SERVICES: A LITERATURE REVIEW	13
INNOVATIVE APPROACHES TO BUILDING THE FUTURE "GEODESIGN AND VIRTUAL REALITY"	29
PREMENAPOZAL KADINDA DEV BENİGN LEİOMYOM	45
PREMENSTRUEL SENDROMDA EGZERSİZİN ETKİSİ: SİSTEMATİK DERLEME	53
IMPACT OF COVID-19 ON TRIBES IN INDIA	63
GEOMETRİ ÖĞRETİMİNDE MOBİL TEKNOLOJİ: AVANTAJLARI, SINIRLILIKLARI VE SONUÇLAR	65
MOBILE TECHNOLOGY IN GEOMETRY TEACHING: ADVANTAGES, LIMITATIONS, AND RESULTS.....	65
ARİTMETİK, CEBİR, GEOMETRİ VE GÜNLÜK YAŞAM PROBLEMLERİ ARASINDA İLİŞKİSEL DÜŞÜNME	81
RELATIONAL THINKING BETWEEN ARITHMETIC, ALGEBRA, GEOMETRY AND REAL-LIFE	81
EXACT SOLUTION OF VECTOR BOSON EQUATION FOR COULOMB POTENTIAL IN 1+1 DIMENSIONS	95
HEMŞİRELERDE İŞ STRESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İŞ STRESİNİN BELİRLEYİCİLERİ.....	99
EVALUATION OF WORK STRESS AND DETERMINANTS OF WORK STRESS IN NURSES	99
COMPARISON OF SODIUM AND POTASSIUM RESULTS IN BLOOD GAS ANALYSIS AND AUTOANALYZER MEASUREMENTS.....	107
OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON DISTANCE EDUCATION IN THE COVID-19 PROCESS.....	111
COVID-19 SÜRECİNDE ÖĞRETMEN ADAYLARININ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	111
PERFORMANCE ANALYSIS OF THE BUSINESSES OPERATING IN THE LOGISTIC INDUSTRY WITH MULTIMOORA METHOD	122
MULTIMOORA YÖNTEMİ İLE LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELERİN PERFORMANS ANALİZİ.....	122
SPORCULARIN SPORA BAĞLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	135
EXAMINATION OF SPORTS COMMITMENT LEVELS OF ATHLETES	135
NON-PHARMACOLOGICAL INTERVENTIONS TO PREVENT PERINEAL TRAUMA AND RELATED CURRENT STUDIES.....	139
THE EFFECTS OF MATERNAL OBESITY ON MATERNAL AND NEWBORN HEALTH.....	148
ÜREME ÇAĞINDA TUBO-OVARYAN ABSEYE YOL AÇAN KOLON ADENOKARSİNOMU ...	159
CASE OF COLON ADENOCARCINOMA LEADING TO TUBOOVARIAN ABSCESS IN REPRODUCTIVE AGE	159

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF ETHICAL SENSITIVITY OF ELDERLY CARE STUDENTS AND THEIR ATTITUDES TO THE ELDERLY	168
YAŞLI BAKIMI ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DUYARLILIK DÜZEYLERİ İLE YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	169
NURSING APPROACHES FOR POSTDURAL PUNKTION HEADACHE	178
POST DURAL PONKSİYON BAŞ AĞRISINDA HEMŞİRELİK YAKLAŞIMLARI	179
FERTILITY MODEL OF GRAY-BROWN SOILS IN THE SHIRVAN STEPPE OF AZERBAIJAN	186
CONVENTIONAL FUELS PRICE LINKAGES WITH ETHANOL	195
THE FAMILY FACTOR IN FEMALE'S ORDER TO PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	202
KADINLARIN BEDEN EĞİTİMİ VE SPORA YÖNELMESİNDE AİLE FAKTÖRÜ	202
KÖY ENSTİTÜLERİ'NDE KIZ ÇOCUKLARI	209
GIRLS AT VILLAGE INSTITUTES	209
FINDING THE NUMBER OF MAXIMUM PLANAR SUBGRAPHS OF K7 WITH NEW APPROACH	218
INTRA-TUMOR HETEROGENEITY DETERMINATION BASED ON PROTEIN ABERRANCY INDEX	223
SAVAŞ GAZİLERİNDE KÖTÜ UYKU KALİTESİ ÜZERİNE: İNCELEME VE GELECEK ÇALIŞMALAR	236
IMPACT OF EFFECTIVE TRANSPORT NETWORK ON CENTRALIZED PURCHASING PERFORMANCE IN NIGERIA: A STUDY OF FEDERAL MINISTRY OF TRANSPORTATION	243
OBSTACLE-FREE EXAM APPLICATION FROM THE PERSPECTIVE OF DISABLED INDIVIDUALS	254
ENGELLİ BİREYLERİN PERSPEKTİFİNDEN ENGELSİZ SINAV UYGULAMASI	254
FREE TIME ACTIVITIES PLANNED BY PARENTS AND SUPPORT RESOURCES OF ACTIVITIES	264
EBEVEYNLER TARAFINDAN PLANLANAN SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ VE ETKİNLİKLERİN DESTEK KAYNAKLARI	264
DEVIANT BEHAVIOR AND ITS CAUSES	274
SAPKIN DAVRANIŞ VE NEDENLERİ	274
ESTIMATION OF ARSENIC CONCENTRATION IN DRINKING WATER USING CONDUCTIVITY, CHLORIDE AND PH	278
MİDYAT SÜRYANİ KIRSAL KİLİSE MİMARİSİNE BİR ÖRNEK: YEMİŞLİ (ENHİL/NEHİLE) KÖYÜ MOR KURYAKOS KİLİSESİ	283
3D MODELING: FIXATION OF VERTEBRAL FRACTURE WITH POLYAXIAL VERTEBRA SCREWS AND ROD BARS	294
AN UNKNOWN VERSE HZ. ALI MANAKIB-NAMAH: HİKÂYET-İ İMÂM 'ALİ İBN-İ EBİ TÂLİB KERREMA'LLÂHU FİRENGİSTÂN'A ESİR OLDIĞIDIR	301
BİLİNMEYEN MANZUM BİR HZ. ALİ MENÂKIB-NÂMESİ: HİKÂYET-İ İMÂM 'ALİ İBN-İ EBİ TÂLİB KERREMA'LLÂHU FİRENGİSTÂN'A ESİR OLDIĞIDIR	301
ANALYSIS OF DETERMINANTS OF CONSUMER BEHAVIOR FOR THE CONSUMPTION OF CHEESE PRODUCT IN ALBANIA	331

PREMENSTRUEL SENDROMDA EGZERSİZİN ETKİSİ: SİSTEMATİK DERLEME	355
THE EFFECT OF EXERCISE ON PREMENSTRUAL SYNDROME: SYSTEMATIC REVIEW	355
DIŞ KAYNAKLI BAZI ARPA GENOTİPLERİNİN DİYARBAKIR ŞARTLARINDA BİPLOT TEKNİĞİ İLE SELEKSİYONU	363
SELECTION OF SOME EXTERNAL SOURCED BARLEY GENOTYPES IN DİYARBAKIR CONDITIONS BY BILOT TECHNIQUE	363
AUGMENTED VE BİPLOT ANALİZ TEKNİKLERİNİN TRİTİKALE HATLARININ SELEKSİYONUNDA KULLANILMASI.....	2
USING AUGMENTED AND BILOT ANALYSIS TECHNIQUES IN THE SELECTION OF TRITICALE LINES	2
INTERNATIONAL IMMIGRATION AND THE LABOR MARKET: EVIDENCE FROM TURKEY	10

AN UNKNOWN VERSE HZ. ALI MANAKİB-NAMAH: HİKÂYET-İ İMÂM ‘ALİ İBN-İ EBİ TÂLİB KERREMA’LLÂHU FİRENGİSTÂN’A ESİR OLDIĞIDIR**İlyas Kayaokay***

**Munzur Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı A.B.D.
ORCID ID: 0000-0001-8544-2307*

ABSTRACT

Works in verse, prose or a mix of both, which talk about various miracles, extraordinary states and behaviors of Islamic greats other than the Hz. Prophet, companions or some lovers of Allah and awliya, are generally called manakıb-namah. In the tradition of manakıb-namah, which started with *Tezkire-i Satuk Buğra Han* in Turkish literature, hundreds of works of unknown authorship have been given. In this study, a poetic manakıb-namah which has not entered the literature before, will be discussed and introduced. The legend in question is about a miracle of Hz. Ali. It is a different and original work in terms of its subject and the geography of the event. It was found between leaves 210b-214b in a journal containing the Hz. Ali wars registered with the place number 11930 in Konya Koyunoğlu Museum. This masnawi consists of 184 couplets and is written in two separate meters. This manakıb-namah, whose author is unknown, tells the extraordinary events that took place after Hz. Ali sold himself as a servant in Firengistan (Europe) for a thousand gold in order to save Mikdâd b. Esved from poverty. In our study, the aforementioned work will be introduced, analyzed and the text will be transferred from Arabic letters to Latin alphabet with transcription. Thus, it was desired to contribute to the genre literature and Hz. Ali's epic personality.

Keywords: Hz. Mohammed, Hz. Ali, legends, miracles, journals, masnawi.

BİLİNMEYEN MANZUM BİR HZ. ALİ MENÂKİB-NÂMESİ: HİKÂYET-İ İMÂM ‘ALİ İBN-İ EBİ TÂLİB KERREMA’LLÂHU FİRENGİSTÂN’A ESİR OLDIĞIDIR**İlyas Kayaokay***

**Munzur University, Department of Turkish Language and Literature.
ORCID ID: 0000-0001-8544-2307*

ÖZET

Hz. Peygamber dışındaki İslam büyüklerinin, sahabelerin yahut kimi Hak âşıklarının, evliyâullahın çeşitli kerâmetlerinden, olağanüstü hâl ve davranışlarından söz eden manzum, mensur yahut manzum-mensur karışık tertip edilmiş eserlere genel olarak menâkıb-nâme adı verilir. Türk edebiyatında *Tezkire-i Satuk Buğra Han* ile başlayan menâkıb-nâme geleneği içerisinde müellifi belli, belirsiz yüzlerce eser verilmiştir. Bu çalışmada da daha evvel literatüre girmemiş manzum bir menâkıb-nâme ele alınıp tanıtılacaktır. Söz konusu menkıbe, Hz. Ali'nin bir kerâmetiyle ilgili olup konusu ve olayın geçtiği coğrafya itibariyle farklı ve orijinal bir eserdir. Konya Koyunoğlu Müzesi'nde 11930 yer numarasıyla kayıtlı Hz. Ali cenklerini muhtevî bir mecmua içerisinde, 210b-214b varakları arasında rastladığımız bu mesnevi, 184 beyitten müteşekkil olup iki ayrı vezinle nazmedilmiştir. Müellifi bilinmeyen menâkıb-nâme, Hz. Ali'nin Mikdâd b. Esved'in fakirlikten kurtulması için kendisini bin altına Firengistan'da hizmetçi olarak sattırması ve sonrasında gelişen olağanüstü olayları muhtevîdir. Çalışmamızda söz konusu eserin, tanıtımı, incelenmesi ve metnin Arap harflerinden Latin alfabesine transkripsiyonlu aktarımı yapılmak suretiyle tür literatürüne ve Hz. Ali'nin menkıbevî şahsiyetine dair katkı sunmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Hz. Ali, menkıbe, kerâmet, mecmua, mesnevi.

GİRİŞ

H. Peygamber'den sonra Türk edebiyatında hakkında farklı türlerde en çok eser verilen din büyüğü, H. Peygamber'in amcası oğlu, damadı, ilk iman eden Müslüman ve İslam'ın son büyük halifesi H. Ali olsa gerek. Zira onun doğumundan vefatına kadar hayatına dair her türlü bahis, gerek mensur gerek manzum olarak işlenmiştir. H. Peygamber gibi onun da doğumunu anlatan müstakil mevlidler (Yekbaş, 2011) vardır. Çeşitli mecmualarda, onun fizikî yapısını tasvir eden manzumelere, ölümüne dair vefâyât-nâmelere tesadüf edilir. Eşi Fatıma ve oğulları Hasan ve Hüseyin (Alp, 2020) ile Muhammed Hanefî hakkındaki eserler ayrı bir gelenek oluşturmuştur. H. Ali'nin hayatı etrafında teşekkül etmiş en önemli tür ise; cenk-nâme yahut gazâvat-nâmelerdir. Tarihî kimliğine ek olarak ona efsanevî bir kahraman niteliği de kazandıran bu eserler, asırlar boyunca halk meclislerinde, asker ocaklarında, köy odalarında, kahvehanelerde okunmuş ve dinlenmiştir. (Kayaokay, 2021)

H. Ali hakkındaki efsaneler, bugün Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde hâlen anlatılmaktadır. Anadolu'ya gelmemesine rağmen özellikle atı Döldül'e atfedilen nal izleri, yurdun farklı bölgelerinde bir kutsiyet kazanmıştır. H. Ali'nin kerâmetlerinden, olağanüstü hâl ve davranışlarından söz eden Arap kaynaklı bu eserler, fazîlet-nâme, menâkıb-nâme başlığı altında toplanmıştır. Bu hususta Yemîni'nin *Fazîlet-nâme*'si (Tepeli, 1994) ile Yozgatlı Ali Nihânî'nin *Menâkıb-ı Murtazaviyye*'si (Yıldırım, 2021) ön plana çıkmaktadır. Bu tür eserler, Alevî-Bektaşî kökenli şair ve müellifler arasında rağbet bulsa da sunnî edipler de onunla ilgili methiyeler kaleme almıştır. H. Ali ile ilgili nasihât-nâmeler (Kayaokay, 2021b), yöneticilere hitap eden tavsiye ve öğütlerini içeren mektup tarzındaki ahid-nâme yahut adalet-nâmeler (Ceyhan ve Kayaokay, 2018), kırk sözünü içeren sad-kelimeler, vecizeler (Ceyhan, 2006) edebî literatürde farklı tür başlıkları altında incelenmektedir.

Bu çalışmada bir mecmuada tespit edilen ve daha evvel literatüre girmemiş manzum bir H. Ali menkıbesi ele alınıp tanıtılacaktır. Söz konusu eser, müstakil hâlde olup başka bir eserden alınmış bölüm olma olasılığı düşüktür. Eserin konusu ve geçtiği diyarın farklı oluşu bu hikâyeyi diğer H. Ali menkıbelerinden ve hikâyelerinden ayırmaktadır. Müellifinin meçhul olduğu, H. Ali'nin bir kerâmetinin anlatıldığı bu manzumenin, şekil ile muhteva yönünden tanıtımı ve incelenmesi yapılacak ardından metnin Arap harflerinden Latin alfabesine transkripsiyon usulüyle aktarımı gerçekleştirilecektir. Çalışmanın sonunda da okuyucu da şüphe oluşmaması için metnin tıpkıbasımına yer verilecektir.

1. MENÂKIB-NÂMENİN TANITIMI VE İNCELEMESİ

1.1. Eserin Şekil Özellikleri

1.1.1. Adı

Eserin adı kırmızı mürekkeple "*Hikâyet-i İmâm 'Alî İbn-i Ebî Tâlib Kerrama'llâhu [Vechehu] Firengistân'a Esîr Oldığıdır*" şeklinde belirtilmiştir. H. Ali ile ilgili cenk-nâme ve hikâyelere baktığımızda Firenk diyarına gitmesi söz konusu değildir. Bu adla herhangi başka bir hikâyesinin olmaması eserin son derece farklı ve orijinal olduğunu göstermektedir. Konusu itibarıyla Ali'nin -Aden Kalesi Cengi dışında- düşmana esir olduğu hiç görülmez. Burada da savaşta yenilip esir düşmemiş kendi arzusuyla köle olarak satılmıştır.

1.1.2. Yazılış Tarihi

Hikâyenin yazılış tarihi de müellifi gibi meçhuldür. Yer aldığı mecmuanın ketebe kaydında H. Receb 1180/ M. Aralık-Ocak 1766-1767 yılında istinsah edildiği bilgisi yer almaktadır. Dil özelliklerine bakıldığında 18. asır imlâna uygun olduğu görülse de arkaik ek ve kelimeler de müşahede edilir. Mecmua içerisinde 13.

ve 14. asırlara ait cenk-nâmeler mevcuttur. Ancak bu eserler de tek bir kalemden çıkmış gibidir. Müstensih bir nevi müellif gibi onların adına nazmetmiştir. Bu hikâye de kuvvetle muhtemel müstensih tarafından nazma geçirilmiştir. Bu nedenle istinsah tarihinin eserin yazılış tarihi olma olasılığı yüksektir. Şüphesiz başka nüshalarının tespiti ile durum daha da netleşecektir.

1.1.3. Nazım Şekli ve Türü

Bu tür eserlerin genelinde olduğu gibi mesnevi nazım formunda tertip edilmiştir. Ancak klasik mesnevi tertibindeki gibi bölümler yoktur. İlk 13 beyit esas hikâyeden farklı bir vezinle yazılmış olup bir nevi münâcâtır. İlk beyit, mevlidlerdeki gibi Allah'ın adını yâd etmek hakkındadır:

Evvel Allâh adını yâd idelüm
Ba'dezân gel söze bünyâd idelüm (b.1)

14. beyit, ser-âgâz bahsine giriş beyti olup asıl hikâyenin anlatılacağına haberini vermektedir:

Dişle imdi bir hikâyet söyleyem
Ehl-i dânişden rivâyet eyleyem (b.14)

15-180. beyitler arasında asıl hikâye nakledilmiştir. Mesnevi içerisinde diğer nazım şekillerine rastlanılmaz. 181-184. beyitler eserin son bölümü olup dua ve temenni vardır. Mesnevi de mahlas yahut şairin adı olabilecek başka bir beyit müşahede edilmez. Son beyitte de geleneğe uygun olarak vezin bildirilir.

Şekil özellikleri noktasında Türk edebiyatındaki diğer Hz. Ali cenk-nâmeleri ve hikâyelerinden bir farkı yoktur. Eser, her ne kadar Hz. Ali cenk-nâmelerini hâvî bir mecmua içerisinde bulunsa da tür olarak bir cenk-nâme yahut gazâvat-nâme olarak kabul etmek doğru değildir. Bu hikâye, Hz. Ali menâkıb-nâmeleri içerisinde değerlendirilmelidir. Zira Hz. Ali'nin Müslüman olmasına vesile olduğu kavim, bir gaza/savaş neticesinde değil de onun "kerâmet" göstermesiyle Müslüman olmuştur.

1.1.4. Beyit Sayısı

Mesnevinin yekûnu 184 beyitten müteşekkil olup küçük hacimli eserlerdendir. Menâkıb-nâmenin yeni nüshalarının bulunmasıyla beyit sayısının artacağını düşünüyoruz. Zira kanaatimizce bazı bölümler kısaltılmış izlenimi vermektedir.

1.1.5. Vezni

Mesnevide iki farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Her ne kadar metnin sonunda geleneğe uygun olarak şöyle bir kayıt eklense de;

Fâ'ilât[ün] fâ'ilât[ün] fâ'ilât
Muştafâ'nın rûhına vir şalavât (b.184)

mesnevinin yalnızca ilk 14 beyti remel bahrinin *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla nazmedilmiştir. Esas hikâyenin anlatıldığı bölümde hezec bahrinin *mevâilün mevâilün fevülün* kalıbı kullanılmıştır. Bu tür eserlerde böyle çift vezin kullanımı olağan bir durum olup vezinde bazı aksaklıklar da (184 beytin 17'sinde) görülmektedir. Bu vezin bozukluklarının temelinde kelimedden kaynaklı tefile aksaklıkları vardır. Yine

ımladan kaynaklı eksik ve fazla heceler de vezni kimi yerde bozmaktadır. Bütün bu kusurlar, metin üzerinde dipnot hâlinde gösterilmiştir.

a. Kelimeden kaynaklı vezin aksaklıklarına örnekler:

Göz ile görmek kulakla işitmek (b.3)

Cümlesinin fidâı anda bitdi (b.66)

Budur ol sultân şâhı enbiyânın (b.112)

b. Eksik heceden/ kelimeden kaynaklı vezin aksaklıklarına örnekler:

Kerîm ü Raḥîm [ü]bî-niyâza (b.49)

Senün 'izzün Celâl'ün ey Ḥaḳ (b.50)

c. Fazla heceden/kelimeden kaynaklı vezin aksaklıklarına örnekler:

Velâyet gör ne mergüb iş(ler) başardı (b.67)

d. Mısraın tamamındaki vezin aksaklıklarına örnekler:

Zihî 'âlî mertebe ki anlar bulmuş (b.110)

e. İmladan kaynaklı vezin aksaklıklarına örnekler:

Firengistân'a [i]ltüp gel beni şat (b.19)

O(l) bâğda kıldılar şâhî ziyâfet (b.169)

Şairin genel olarak vezin hususunda başarılı olduğunu düşünmekteyiz. Zira bu tür tahkiye esaslı halk tarzı mesnevilerde vezin ikinci planda olup hemen her beyitte aksaklıklar görülür. Vezin ve kafiye kullanımında da mecmuadaki diğer mesnevilerle benzerlikler görülmesi müstensihnin müellif olma ihtimalini arttırmaktadır.

1.1.6. Kafiye ve Redif

Tahkiye esaslı halk için yazılmış mesnevilerde ve dinî-tasavvufî muhtevalı çoğu mesnevide vezin gibi kafiye ve redif de bir ahenk unsurundan ziyade sadece şiirin gereği olarak vardır. Ancak bu mesnevide ciddî kafiye ve redif hataları müşahede edilmez. Teknik açıdan başarılı sayılabilecek bir seviyede olup edebî değeri düşüren yarım kafiyeler çok az yerde karşımıza çıkar.

Mesnevide tam ve zengin kafiyeler ağırlıktadır. Yine pek çok beyitteki ek halindeki redifler dikkat çekicidir. Yanlış kelime seçiminden yahut imladan kaynaklı kafiye ve redif aksaklıkları, aynı kafiyenin peşpeşe kullanılması edebî değeri azaltan kusurlar yok denilebilecek düzeydedir.

Zengin Kafiye örneği:

Ḳonuldu bir ḳapu yeri 'acâyib

Zihî ḳapu zihî resm-i ḡarâyib (b.60)

Tam Kafiye örneği:

Uya pes bî-liyâḳat arza şol dem

Nazar kıldı velâyet hışm ile hem (b.62)

Yarım Kafiye örneği:

Biñ altunı şayup Miqdād aldı
Dağı eğlenmedi tiz ‘azm kıldı (b.35)

Türkçe kökenli ek ve kelimeler, kafiye ve redif olarak daha fazla tercih edilmiştir. Redifli beyitler daha az görülür. Redifin her çeşidi mevcut olup ek hâlindeki redifler ağırlıktadır:

a. Ek hâlindeki redif örneği:

Ḥabībün Muşafâ kim müctebâdur
Anuñ âli kim aşhâb-ı şafâdur (b.51)

b. Ek+Kelime hâlindeki redif örneği:

Naşbde var ise girü gelem ben
Ne buyursa Hudâ nebî kılam ben (b.22)

c. Kelime hâlindeki redif örneği:

Cühüd gitdi ‘Alî’yi gör ne kıldı
Ḥayâline anuñ sen ir ne kıldı (b.44)

Bazı beyitlerde ise -bir kusur olarak- redifler kafiye işlevinde kullanılmıştır.

Çünkü gele Münker ü Nekîr bize
Ma‘būdın kimdir diyüp sora bize (b.7)

1.1.7. Dil ve Üslup

Menâkıb-nâme, 18. asırda istinsah edildiği için devrin dil özelliklerini taşımaktadır. Yine de Eski Anadolu Türkçesi devrine ait bazı ek ve kelimeler görülmektedir. Bu durum eserin yazılış tarihinin daha erken bir devirde olduğuna işaret etse de mevlidlerdeki gibi geleneğin bir yansıması da olabilir. Zira 19. asırda yazılmış bir Hz. Ali cenğinde de bol miktarda arkaik unsur görülebilmektedir:

Ol mu‘cizât issi evliyâların (b.11)
Bilüpdür hizmet içre her uşûli (b.33)
Gelüben didi bir cühüd alayın (b.34)
Yapuben havlusın muhkem idesin (b.40)
Diyüben böyle yüze sildi elin (b.52)
İ(y) **taşcuğazlar** oluñ hâlden âgâh (b.54)
Şanasın ravza-i **cennetdurur** hûb (b.80)
Ṭuruben hoş ‘ibâdet başladı ol (b.83)
Aluben gitdiğin kimseyi n’etdin (b.85)
Ne iş üzre **koyuben** anı gitdin (b.85)
Gelürler **binüben** nürdan burâka (b.109)
Nebî geçsün şavuluñ dir **kığırur** (b.115)

Sürüben şehri şâhına varasın (b.129)
Koyuben gitdigin kimseyi görgil (b.132)
Ayağı hâkine rüyını sürgil (b.132)
Ki görklüdür cihânda ehl-i îmân (b.136)
Düşinde gördigin hep eydivirdi (b.142)
Konuben ol ağaclar dallarında (b.158)
Ne kim lâ-büddürür hep itdi i'lâm (b.170)
Giderdi şâh menâzil kaç' idüben (b.172)
Yağın geldi Medîne'ye gidüben (b.172)

Mesnevi, tahkiye esaslı halk ürünlerinde olduğu gibi son derece sade ve anlaşılır bir Türkçe ile nazmedilmiştir. "Bu tür eserlerin meddahlık geleneği içerisinde anlatıldığı da göz önünde bulundurulursa Arapça ve Farsça terkiplerin hemen hemen olmaması yahut olanların da basit düzeyde kalması normaldir" (Kayaokay, 2021: 41). İçerisinde ayet ve hadislerden iktibas görülmez. İfadelerde akıcılık söz konusu olup mecmuadaki diğer eserlerin üslubuna benzemektedir.

Anlama dayalı edebî sanatlar çok olmasa da ahenk olarak ses tekrarları ön plandadır. Mesnevîde tasvirler de dikkat çekici olup Hz. Ali'nin kerametiyle inşa edilen bahçe ve Cühûd'un gördüğü rüya hakkında betimlemeler vardır. Müstensihin bazı kelimelerin imlaında hatalar yaptığı görülür. Örneğin h olması gereken kelimeler h ile su kelimesi de bazen şu (b.70) bazen de su (b.12) şeklinde yazılmıştır. "Bakçe" (b.38), "pahâsın" (b.30) örneklerinde olduğu gibi bazı ağız özellikleri de metne yansımıştır.

1.1.8. Nüshası

Mesnevi, Konya Koyunoğlu Müzesi'nde 11930 yer numarasıyla kayıtlı, 220 varaktan müteşekkil Hz. Ali cenklerini muhtevî bir mecmua⁷ içerisinde 210b-214b varakları arasında yer almaktadır. Mecmuanın sonundaki ketebe kaydına göre; H. Receb 1180/ M. Aralık-Ocak 1766-1767 tarihinde istinsah edilmiştir.

Müstensih belli olmayıp mecmua içinde Nakîboğlu Taceddin, Tursun Fakih, Beypazarlı Ma'âzoğlu Hasan, Şeyyad İsâ gibi Eski Anadolu Türkçesi devri şairlerinin manzum Hz. Ali cenk-nâmeleri de kayıtlıdır. (Kayaokay, 2021) Bazı varaklarda cetvel varken mecmuanın sonunda cetveller yoktur. Mecmua baş tarafında 15 satır varken bu eserin yer aldığı varaklarda satır sayısı 20-22 arasında değişmektedir. Nesih hatlı eserde başlıklar, kırmızı mürekkeple belirtilmiştir.

1.2. Menâkıb-nâmenin Muhteva Özellikleri

1.2.1. Hikâyenin Özeti

Bir gün Mikdâd bin Esved adındaki bir sahabe Hz. Ali'ye gelerek fakirliğinden ötürü şikayet eder. Ali'nin Allah'ın veli kulu olduğunu söyleyerek bu fakirliğinden kurtulması için ondan yardım ister. Ali, onun derdini işitince gam yememesini söyleyip işin çaresini anlatmaya başlar. Mikdâd'a kendisini Firengistan diyarına götürüp köle misali satmasını ve parayı aldıktan sonra da geri gelmesini söyler. Ali de orda kalacak ve kaderine razı olacaktır. Şayet nasibinde varsa geri gelecektir. Ali, Mikdâd'ın çok cefa çektiğini artık sefa sürmesi gerektiğini söyleyerek bu durumu Hz. Peygamber'e de bildirirler. Hz. Peygamber, bu olayda bir kerâmetin olacağını, keşfedilmesi gerektiğini düşünerek destur verir. Ali ve Mikdâd yola çıkarlar ve gece gündüz yol gittikten sonra Firengistan diyarına ulaşırlar. Mikdâd ne yapmaları gerektiğini sorunca Ali,

⁷ Bu mecmua tarafımızdan çalışılmaktadır.

kendisini bin altına satmasını, parayı alarak arkasına bakmadan Medine'ye gitmesini böylece muradının gerçekleşeceğini söyler. Nasipte varsa Allah'ın izniyle kendisi de arkasından geleceğini bildirir.

Mikdâd, Ali'yi satmak için tellal misali bağrımaya başlar. Ali'nin her türlü hizmeti görebilen biri olduğunu duyurur. Bir Cühûd (Hz. Peygamber'i bildiği hâlde onu inkar eden Yahudilere verilen ad), gelerek şayet her hizmeti görebiliyorsa onu alacağını beyan eder ve bin altını Mikdâd'ın eline sayarak Ali'yi satın alır. Mikdâd da vakit kaybetmeden Medine'ye gitmek için yola çıkar. Cühûd, Ali'yi evine getirir ve yemek yedirdikten sonra çalıştırmak için bahçesine götürür. Ali'ye burada bir duvar yapmasını ve türlü yiyeceklerin fidanlarını dikmesini, onları büyütmesini tembih eder. Şayet bu ağaçlar büyüyüp meyve verince Ali de o vakit azad edilecektir. Cühûd bahçeden ayrılır ve Ali orada tek başına kalınca kibleye dönerek Allah'a niyaz etmeye başlar. İki rekat namaz kılıp ellerini havaya kaldırarak Allah'a münâcâtta bulunur. Herşeyin Allah'ın emrinde olduğunu söyleyerek onun Kerim ve Rahim sıfatlarını terennüm eder. Hz. Peygamber'in akrabalarından olduğunu belirterek hâlini arz eder. Ellerini yüzüne sürdükten sonra Ali, yeri çizmeye başlar. Velâyet diliyle taşlara konuşmaya başlar. Onlara Allah'ın emriyle üst üste gelip duvar olmalarını buyurur. O an taşların tamamı bina gibi üst üste gelir ve Allah'ın yardımı, Ali'nin velâyetiyle havlu duvarı olurlar. Öyle bir duvar olur ki sanki ustanın elinden çıkmış gibidir. Bir kapı yeri konulur ve Ali içeri girer.

Ali, içeride etrafına bakar hemen bahçenin kenarında yeşillikler biter. Saf sular çıkıp çağlamaya başlar. İnsanoğlunun bildiği her ne türde meyve varsa hepsinin fidanı topraktan çıkıp budaklanmaya, yaprak açmaya başlar. Bütün meyve ağaçları çiçek verir ve dallarında meyveler hâsıl olur. O kadar çok meyveden ötürü ağaçların dalları yere eğilir. Suların etrafında türlü çiçekler açar ve her birinin kokusu o bahçeyi donatır. Görenler âdeta cenneten bir bahçe gibi sanır. Ağaçların dallarındaki türlü kuşlar öterek Allah'a hamd eder. Öyle güzel, kerâmet dolu bahçe olmuştur ki Bağ-ı İrem'e nâzire gibidir. Ali, bahçeyi öyle görünce Allah'a şükrederek namaz kılıp ibadet eder.

Cühûd, Ali'yi bahçede bırakınca evine gitmiştir. Evde kendisini bekleyen bir karısı vardır. Karısı ona, satın aldığı köleyi ne yaptığını sorar. Cühûd da evde iş yapmadan oturacağına bahçede çalışmaya bıraktığını söyleyip bir köşede oturur. Cühûd son derece mutlu şekilde otururken yavaştan gözlerini kapatır ve uykuya dalar. Cühûd, rüyasında büyük bir nur görür ve ona hürmetle yaklaşır. O kadar büyük bir nurdur ki cihanı kaplamıştır. Bu nur Hz. Peygamber'dir ve başında da nurdan bir taç vardır. Nurdan bir binek üzerinde her yeri nurla donatmıştır. Önüne yetmiş bin nurlu melek gelmiş, hepsi de nurdan bineklere binmiştir. Onların önünde vahiy getiren Hz. Cebrail meleği ve sağında da yine yetmiş bin melek vardır. Onlar da nurdan binek üzerindedir. Yine önlerinde rızıkları taksim eden Hz. Mikail meleği ve solunda da yetmiş bin melek vardır. Başlarında nurdan taçlar, boyunlarında nurdan elbiseler olup onlar da nurdan binekler üzerindedir. Önlerinde Hz. İsrail ve yetmiş bin melek, başlarında nurdan taçlar ve boyunlarında nurdan elbiseler vardır. Yine onlar da nurdan binekler üzerindedir. Hz. Azrail meleği bunlara baş olmuştur. Hepsi, nebiler sultanı, ahir zamanın Hz. Peygamber'ini çağırmaktadır.

Cühûd böyle hikmetli bir rüya görünce semslemişdir. Nihayetinde Hz. Peygamber kendisini gösterir ve yanına gelir. Cühûd, onun elini öpmek ister ancak Hz. Peygamber ona müsaade etmez. Cühûd neden izin vermediğini sorunca ona desturun olmadığını bildirir. Eğer gerçekten inanarak Müslüman olursa bu izin verilecektir. Cühûd, şehadet parmağını kaldırarak Müslüman olur. Allah'ı tevhid edip Hz. Peygamber'in Hak resulü olduğunu söyler. Hz. Peygamber, Cühûd'a, bin altına aldığı köleyi sorar ve onu bahçede çalışması için bıraktığını hatırlatır. Cühûd, o köleyi tanımadığını işleriyle meşgul olması için bıraktığını

söyler. Hz. Peygamber o kölenin aslında Allah'ın aslanı, erenler şahı, gerçek veli olan Hz. Ali olduğunu bildirir. O, bu diyara gelerek insanların İslam dinine girmesi için bir vesile olmuştur.

Hz. Peygamber, Cühûd'a uyandığı zaman Firengistan diyarın sultanına gitmesini ve gördüğü rüyayı ona da anlatmasını tembihler. Tüm halkın toplanarak bahçeye gitmesini ve Allah'ın kudretini seyretmelerini buyurur. Ali'yi görürse onun ayağına yüz sürmesini ister. Onlar'ın Allah'ın kudretini izleyerek küfrü bırakıp Ali'nin önünde Müslüman olmalarını buyurur ve ortadan kaybolur. Cühûd o an uyanır ve evinin nurla dolduğunu, etrafta güzel kokuların geldiğini fark eder. Karısına bu hâli ve kendisindeki tuhafıkların sebebini sorar. Rüyada gördüğü herşeyi ona da anlatır. Karısı bu durumdan memnun olur ve onu tasdik eder.

Cühûd, şehrin sultanına giderek gördüğü rüyayı nakleder. Sultan, bu tuhaf işe şaşırır ve halkın toplanmasını ister. Tüm halk ile Cühûd'un bahçesine giderler. Önce kaleye benzeyen havlu duvarını görürler. İçeri girip bahçeye bakan herkes Allah'ın işine hayran kalır. Dünyada ne kadar meyve ağacı varsa hepsi meyve vermiştir. Pınarlardan sular akmakta, çeşit çeşit çiçeklerden hoş kokular gelmekte, türlü türlü kuşlar ötmektedir. Bu eşsiz cennet yerini görenlerin aklı başından gider. Görenlerin içinde üzüntü kalmaz ve kalbi ferah olur. Ali de bağın bir köşesinde namaz kılıp Allah'a şükretmektedir. Halk, bu olayın bir saatte nasıl gerçekleştiğini birbirine sorar ve bunun ancak bir kerâmet işi olacağını düşünür. Halk, Ali'nin ayağına kapanıp iman getirir. Bahçede büyük bir ziyafet verilir ve Ali onlara İslam'ın şartlarını anlatır.

Ali, Allah'a şükrederek Medine'ye geri döner. Hz. Cebrail, Peygamber'e Ali'nin geldiğini haber verir. Resul, ashabıyla birlikte onu karşılar ve mescide getirir. Ali, peygamberin ayağına kapanır ve o da Ali'nin gözlerinden öper. Ali, başına gelen herşeyi anlatır ve Resul ile ashabı buna sevinir. Ali daha sonra evine gider ve ailesine kavuşur.

1.2.2. Şahıslar

1.2.2.1. Hz. Peygamber

Hikâyenin ana kahramanı olarak kabul etmek doğru değildir. Her ne kadar diğer kahramanlara yol gösterip olayları yönlendirse de bizzat vak'anın içinde değildir. Dört büyük meleğiyle birlikte Cühûd'un rüyasında görünerek onun ve kavminin Müslüman olmasını sağlamıştır. Rüyada Cühûd'a önce elini öptürmemiş Müslüman olduktan sonra izin vermiştir. Ali'nin gerçek kimliğini o bildirmiş, Cühûd'un şaha giderek durumu anlatmasını istemiştir. Ancak rüyadaki Hz. Peygamber ile gerçekte olan iki ayrı kişi gibidir. Ali ve Mikdâd'a destur vermiş ve mesnevinin sonunda da Ali'nin macerasından bî-haber şekilde başından geçenleri dinlemiştir. Pek çok Hz. Ali cenginde Hz. Peygamber'in rüya motifi içinde kahramanlara yol gösterip yardımcı olduğu bilinmektedir. Hz. Cebrail'in kendisine haber vermesi dışında bir mucizesi hikâyede görülmez.

Muhammed Aħmed ü Maħmūd budur
Kerem-cüd [u] seħā kim buña ħūdur (b.114)

1.2.2.2. Hz. Ali

Mesnevinin ana kahramanı olup Velâyet, Haydar, şir-i Hudâ, Şah-ı Merdan, Murtaza lakâplarıyla zikredilir. Hikâyede cengiyle değil de kerâmetleriyle ön plana çıkmıştır. Kendisinden yardım isteyen Mikdâd'ı fakirlikten kurtarmak için kendini feda etmiş ve Firengistan diyarında bin altına hizmetçi olarak satılmıştır. Kendisini satın alan Cühûd, onun kim olduğunu bilmeden bir bahçede çalıştırmak için görevlendirmiş ve orada kerâmet göstererek bir saat içinde olağanüstü güzelliklerle dolu bir yer hâline getirmiştir. Taşlara

konuşarak onların kendiliğinden duvar hâline gelmesini buyurmuştur. Esir kaldığı müddet boyunca sürekli ibadetle meşgul olup Allah'a şükretmiş, nihayetinde kavmin Müslüman olmasıyla onlara dini öğretilip Medine'ye geri dönmüştür.

Bunu böyle görüp şehbâz hazret
'Aliyyü'l-Murtażâ kân-ı kerâmet (b.81)

1.2.2.3. Mikdâd bin Esved

Asıl adı Mikdâd bin Amr (583-653) olan Mikdâd bin Esved, kurgusal şahıslardan olmayıp ilk sahabelerden biridir. "Mikdâd, Resûl-i Ekrem zamanında verilen ölüm cezalarını infaz edenlerden biriydi. Hz. Ömer, kendisinden sonraki halifeyi seçmesini teklif ettiği heyetin bir yerde toplanmasını sağlama görevini Mikdâd'a verdi. Hz. Osman'ın seçildiği bu toplantıda Mikdâd, Hz. Ali'nin halife olmasının daha uygun olacağını savunanlar arasında yer aldı" (Ertürk, 2005: 49). Pek çok Hz. Ali cenk-nâmesinde yer alan Mikdâd'ın en bilinen hikâyesi ise "Mikdâd ile Miyâse" hikâyesidir. O hikâyedeki gibi burada da fâkir bir kimse olarak Ali'den yardım istemiştir. Ali, kendisini Firengistan diyarına götürüp satmasını istemiş ve bin altına satarak Medine'ye geri dönmüştür. Bunun dışında başka bir yerde adı geçmez.

Ki Miqdâd İbn-i Esved nâm bir aşhâb
Nebî'ye yâr idi ol yârân aḥbâb (b.15)

1.2.2.4. Cühûd

Cühûd, kelime olarak "bilerek inkar etmek, bildiği halde yanlış söylemek" manasındadır. Hz. Peygamber'in varlığını kutsal kitaplarda okuduğu hâlde inanamayan Yahudilere de cühûd denilmiştir. Hz. Ali'yi tanımayıp hizmetini görmesi için Mikdâd'dan bin altına onu satın almış ve bahçesinde çalıştırmıştır. Rüyasında Hz. Peygamber'i görerek Müslüman olmuş ve kavminin şahına rüyasını anlatarak onları Ali'nin yanına götürmüştür.

Cühûd bu hikmeti çün düşde gördi
Taḥayyür içre medhûş oldu ṭurdı (b.116)

1.2.2.5. Cühûd'un Karısı

Cühûd, Ali'yi bahçede bırakıp eve gelince karısı ona aldığı hizmetçiyi neden eve getirmediğini sormuştur. Cühûd'un gördüğü rüyadan o da memnun olur.

Cühûd şâhı çü bâğda ḳodı gitdi
Evine geldi 'avret aḳa n'etdi (b.84)

1.2.2.6. Şâh

Hz. Peygamber, Cühûd'a gördüğü rüyayı şaha anlatmasını söylemiş ve Ali'nin kerametini şah ve kavminin görmesini istemiştir. Şah ve kavmi hikâyenin sonunda Müslüman olur.

Ḳaçan kim işbu uyḳudan ṭurasın
Sürüben şehṛ şâhına varasın (b.129)

1.2.3. Mekân

Olayların geçtiği iki coğrafya vardır. İlki Hz. Peygamber ve Hz. Ali'nin olduğu Medine şehridir. Diğer ise; Firengistan olarak ifade edilen Avrupa'dır. Firengistan diyarının tam olarak neresi olduğu ise belli değildir. Gerek Hz. Ali cenklerinin gerek diğer hikâyelerinin coğrafyası bellidir. Arap yarımadasından Hindistan'a Çin'e kadar uzanan bir çerçevede olaylar geçer. Firengistan diyarına ilk defa bu hikâyede tesadüf edilmiş olup bu yönüyle diğer hikâye ve cenk-nâmelerden farklılık arz eder.

Dağı tırma Medîne'ye revân ol
Göresin çün murâdın ola maşşûl (b.31)

Firengistân'a [i]ltüp gel beni şat
Yime ğam al pahâmı yanuşa kat (b.19)

Hz. Ali bir pazarda satılmış ve bahçede çalıştırılmıştır. Hz. Ali'nin kerameti bu bahçede gerçekleşmiştir. Anlatıcı bu bahçenin detaylı tasvirini de yapmıştır. İçerisinde tüm meyve ağaçları, kuşlar, çiçekler mevcuttur. Şeddad'ın meşhur Bağ-ı İrem'ini kısıktırarak kadar güzeldir.

O bağçe zî-kerâmet zî-velâyet
Şu resme oldu hûb zîbâ be-ğâyet

Ki diller şerhîniñ vaşında kâşır
Taḥayyüre varup ol emre nâzır

Şanasın ravza-i cennetdurur hûb
Yaḥûd bâğ-ı İrem ol cây-ı merğûb (b.78-80)

1.2.4. Zaman

Hikâyede olaylar Hz. Peygamber'in hayatta olduğu bir zaman diliminde gerçekleşmiştir. Ali ve Mikdâd'ın ne kadar zamanda Firengistan diyarına geldiği belirtilmemiştir. Sadece "gece gündüz" yol gittikleri ifade edilir. Cühûd'un Ali'yi satın alarak bahçeye bırakması ve şahla birlikte şehir halkının oraya gelmesi bir kaç saat içerisinde olmuştur.

Gice gündüz yol alup gitdiler çün
İrişdiler Firengistân'a bir gün (b.28)

Ki bir sâ'atde bu resme iş ola
Kerâmetdür dağı kes nice kıla (b.165)

1.2.5. Anlatıcı

Hikâyelerin genelinde olduğu gibi hâkim (Tanrısal) bakış açısı vardır. Anlatıcı, kahramanların duygu ve düşüncelerine, psikolojisine ve olayların gidişatına hâkimdir. Teknik olarak bir aksaklık göze çarpmaz. Belki Hz. Peygamber'in Cühûd'un rüyasına girmesine rağmen olaydan bî-haber oluşu teknik kusur sayılabilir. Yine hikâyenin başında görülen Mikdâd'dan daha sonra söz edilmemesi dikkat çekicidir. Betimleme yalnızca üç bölümde mevcut olup Ali'nin kerametiyle değişen bahçenin ve Cühûd'un rüyasının anlatıldığı bölümlerde yapılmıştır.

1.2.6. Bazı Motifler

Bu mesnevîde dikkat çeken iki temel motif vardır. Bunlardan biri rüya, diğeri menkıbevî olay motifidir. Hz. Peygamber, rüya vasıtasıyla olaylara müdahale etmiş ve kahramana yol göstermiştir. Kavmin Müslüman olmasında ve Ali'nin kurtulmasında bu rüyanın etkisi vardır.

Görür düşünde bir nūr oldu zāhir
Mu‘azzez oldu andan gönlüni yir (b.89)

Hz. Ali'nin taşlara konuşması ve onların kendiliğinden duvar olması bir keramet olup menkıbevî motiftir. Ali'nin çalıştığı bahçe bir saat gibi kısa süre zarfında bir cennet yerine dönüşür. Bu keramet sayesinde kavim Müslüman olur.

O bağçe zī-kerāmet zī-velāyet
Şu resme oldu hūb zībā be-ğāyet (b.78)

Hz. Cebrail'in gelerek Hz. Peygamber'e haber vermesi mucize motifine örnektir. Yine din motifi hikâyede ağırlıktadır. Dört büyük meleğin adının zikredilmesi, Ali'nin namaz kılması, Cühūd ve kavminin din değiştirerek Müslüman olması belli başlı din motiflerindedir. Savaş motifi, formulistik sayı motifi, sihir ve büyü bu hikâyede görülmez.

METİN

Metin teşkilinde transkripsiyon alfabesi kullanılmış, dil ve imla özellikleri açısından metne bağlı kalınmıştır. Her beyte numara verilmiş olup varak numaraları [] içerisinde gösterilmiştir. Vezin açısından problemleri olan yerler dipnot halinde gösterilmiştir. Vezin sadece kelimedede bozulmuş ise kelimenin üzerine dipnot eklenmiştir. Mısra ise mısraın sonuna, beyit ise ikinci mısraın sonuna dipnot eklenerek belirtilmiştir. Vezin hususunda fazla yazılan heceler yahut kelimeler () parantez içinde gösterilmiştir. Yapılan metin tamirleri ise köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir. Beyitlerdeki imale, zihaf ve med gibi aruz hususiyetleri metin üzerinde gösterilmiştir. İmalelerde heceler (örn: *adını*) med (örn: *aşk*) ve zihafalarda (örn: *zīrā*) ilgili harf italik yazılmıştır.

Hikāyet-i İmām ‘Alī İbn Ebī Ṭālib Kerrama’llāhu [Vechehu] Frengistān’a Esir Oldığıdır

Fāilātün Fāilātün Fāilün

1. Evvel Allāh *adını* yād idelüm
Ba‘dezān gel *söze* bünyād idelüm
2. El ayak *virde* bize hem göz kulağ
Dil dudak *virde* bize hem nuṭṭ Hāk
3. El *ile* tutmak ayakla yürümek
Göz *ile* görmek *kulağla* işitmek⁸
4. Dil *ile* ol *Hudā*'yı zikr itmege

⁸ Kelimedede vezin aksamaktadır.

Tağrı'nın kudretlerin fikr itmege

5. Tevbe idüp 'afv ide 'işyānımız
Tamu odından kurtula⁹ cānımız

6. Şoñ nefesde imān ile hatm kıl
Evliyālar enbiyālar resm kıl

7. Çünkü gele Munker ü Nekīr bize
Ma'būdın kimdir diyüp sora bize

8. Hem resūlin şora imān ehline
Raḥm idüp sen bakma yavuz fi'line

9. Ol zamānda luṭf [u] ihsān işlesin
Ol ḥabībini yüzi suyı ḥürmetin

10. Dilümüze kuvveti kudret virüp
Sen Ğanī'dendür bize fırsat idüp

11. Yā İllāhī cümle enbiyāların
Ol mu'cizāt issi evliyāların

12. 'Afv idüp'işyānımız kıl rahmeti
Ol ḥabībini yüzi suy ḥürmeti

13. Raḥmet eyle biz kula yā Zü'l-celāl
Taḥ idüp gön'lümüz içinde melāl

[210b]

14. Dinle imdi bir hikāyet söyleyem
Ehl-i dānişden rivāyet eyleyem

Mefāilün Mefāilün Feülün

15. Ki Miqdād İbn-i Esved nām bir aşḥāb
Nebī'ye yār idi ol yārān aḥbāb

16. 'Alī'ye itdi fakrından şikāyet
Didi ey şāh fakir oldum be-ğāyet

17. Velīyyü'llāh'sın ey şāh-ı mu'azzam
Kerem kıl baña ey mīr-i mükerrrem

⁹ Kelimede vezin aksamaktadır.

18. Çü Miqdād'ın sözün gūş itdi Haydar
Didi ğam yime ey şeh-bāz-ı server

19. Firengistān'a [i]ltüp gel beni şat
Yime ğam al pahāmı yanuğa kat

20. Sen girü gel ben ol elde qalayum
Haq emriyle nic' olursam olayum

21. Faqirden qurtulup sen sür şafayı
Yiter çekdiñ bu faqr ile cefayı

22. Naşibde var ise girü gelem ben
Ne buyursa Hudā nebī kılam ben

23. Resül'e didiler varup bu sözi
'Alī ne resme didi bu rumuzı

24. İşidüp didi Peyğamber qayırmaz
'Alī bî-hikmet işi hiç kılinmaz

25. Qo varsun tā velāyet ide izhār
Kerāmet gösterüp keşf ide esrār

26. Bu kavli itdi ol iki cihāngir
İkisi eyledi bu resme tedbır

27. Çıquben oldılar yola revāne
Giderler menzil alup şādumāne

28. Gice gündüz yol alup gitdiler çün
İrişdiler Firengistān'a bir gün

29. Didi Miqdād şāha ey şāh-ı pür-cūd
Ne resme hāşıl olur işbu maqşūd

30. Didi 'Alī beni biñ altuna şat
Pahāmı aluben sen yanuna kat

31. Dağı tırma Medīne'ye revān ol
Göresin çün murādıñ ola maşşül

32. Naşibde var ise ger inşā' allāh
İrişem ben de yol virirse Allāh

33. *Didi* Miqdād kim alur işbu *kulı*
Bilüpdür hizmet içre her uşüli

34. *Gelüben didi* bir *Cühüd alayın*
Bilürse *bu* cümle¹⁰ hizmet *kolayın*

35. Biñ *altunı* şayup Miqdād aldı
Dañı eglenmedi tiz ‘azm kıldı

36. *Medīne yoluna* ‘azm itdi gitdi
İşit kim şāh-ı a‘zam anda n’etdi

37. Alup *şāhı* Cühüd *geldi* evine
Ta‘amlandırdı andan döndi *yine*

[211a]

38. Cühüdün var imiş bir bakçe yeri
Aluben şāhı anda *geldi* giri

39. ‘Alī’ye gösterüp ol bakçe *yirin*
Didi bil sen nedir *qalbim* zamīrin

40. Kaçan *bu* çevreye dīvār *çekesin*
Yapuben havlusın muhkem *idesin*

41. *Dikesin* dürlü *yimişden* fidanlar
Olara kulluk *idesin* zamānlar

42. Ol ağaclar ki *ire* tā kemāle
Yimişi irişüp ol resme *qala*

43. Sen āzād *olasın* ol vaqt *mālimdan*
Haber-dār ol direm *saña* hālimden

44. Cühüd *gitdi* ‘Alī’yi gör ne kıldı
Hayāline anuñ sen ir ne kıldı

45. Ayağ *üstüne* tırdı şāh-ı a‘zam
Velīyu’llāh ol emīr-*i* mükerrerem

46. Göre tā *nicedir* ol bakçe yerin
Halāş *ide* bu gāmdan tā zamīrin

¹⁰ Kelimede vezin aksamaktadır.

47. O dem kıldı teveccüh kıbleye ol
Niyâz ider kıla Hâk tâ ki maqbûl

48. Kılup ol dem iki rek'at namâzı
Yüz urdı hâzrete kıldı niyâzı

49. Elin kaldırdı didi ey Hudâyâ
Kerîm ü Rahîm [ü]bî-niyâza¹¹

50. Senüñ 'izzüñ Celâl'üñ ey Hâk¹²
Senüñ emründeñdir 'âlem tahkîk¹³

51. Hâbîbüñ Muştâfâ kim müctebâdur
Anuñ âli kim aşhâb-ı şafâdur

52. Diyüben böyle yüze sildi elin
İdüp Hâk hâzretine 'arz-ı hâlin

53. Hemân-dem tırdı 'Alî çizdi yeri
Zebân açup ne dir gör ol emîri

54. Velâyet dili ile didi ol şâh
İ(y) taşcuğazlar oluñ hâlden âgâh

55. Hâk'ıñ emriyle siz hep birbirüñüz
Üzerine gelüp dîvâr oluñuz

56. Hemân-dem anda key taşlar kamusu
Yapıldı şanasın bînâ yapısı

57. Hâk'ıñ 'avni ve fazlı kudretiyle
'Alî'niñ hem velâyet hikmetiyle

58. Gelüp birbiri üstüne o taşlar
Şan üstâd yapucu işledi işler

59. Hemân-dem oldu bir havlı dîvârı
Şu resme ki ne[c]câr itmeye kârı

60. Konuldu bir kapu yeri 'acâyib
Zihî kapu zihî resm-i ğarâyib

¹¹ Mısrada eksik kelimeden ötürü vezin aksamaktadır.

¹² Mısrada eksik kelimeden ötürü vezin aksamaktadır.

¹³ Mısrada eksik heceden ötürü vezin aksamaktadır.

61. *Dağı* andan *içeri* şîr-i Yezdân
Girüp gör n'eyledi ol Şâh-ı Merdân

[211b]

62. *Uya* pes bî-liyâkat arza şol dem
Nazar kıldı velâyet hışm ile hem

63. Hemân-dem çıkdı bir bir hûb bu kârlar
Kenârı oldu merğüb sebze-zârlar

64. Zülâle beñzeyüp çağlayup akdı
Görüp ol lütfâ cân [u] dilden akdı

65. Ne dürlü var ise yemiş cihânda
Kim adı zıkr ohmur her lisânda

66. Cümlesinin¹⁴ fidâni anda bitdi
Hevâya uzanup budaklar atdı

67. Virüp yaprak ol ağaclar yeşerdi
Velâyet gör ne merğüb iş(ler) başardı¹⁵

68. Çiçeklendi ve hem virdi yemişi
Kerâmet gör ne virdi perverişi

69. Budakları yemişlerden pür oldu
Yemişlerin götürmeyüp egildi

70. Kenârı ol şuların pür reyâhîn
Bitüp dürlü çiçekler verd-i nesrîn

71. Benefşe süsen ü sünbül ü za'frân
Kokusundan şafâ bulur dîl ü cân

72. Gelüp her bir çiçekden hoş bular
O bāğı taldurup müşgîn kokular

73. Beneşfe boynun egüp 'âşık-ı zâr
Güle karşı kokudur müşk-i Tâtâr

74. Yeşerdi haşr-veş yeşil çemenler
Kurar gül üstüne hûb sâyebânlar

¹⁴ Kelimede vezin aksamaktadır.

¹⁵ Fazla heceden ötürü vezin aksamaktadır.

75. O bāğ içi çü tonatdı tonandı
Gören cennetden *anı* ravza şandı
76. O zībā hoş ağaçlar dallarında
Ötüp hoş nağmelerle dillerinde
77. Hudā'nın hamdini āgāz iderler
O dil-keş söze cān dem-sāz iderler
78. O bağçe zī-kerāmet zī-velāyet
Şu resme oldu hūb zībā be-gāyet
79. Ki diller şerhiniñ vaşında kâşır
Taḥayyüre varup ol emre nāzır
80. Şanasın ravza-i cennetdurur hūb
Yaḥūd bāğ-ı İrem ol cāy-ı merğüb
81. Bunı böyle görüp şebbāz ḥazret
'Aliyyü'l-Murtażā kân-ı kerāmet
82. Hudā'ya kıldı şükr ile genāyı
O bāğda etdi Muḥtār bir ezāyı
83. Turuben hoş 'ibādet başladı ol
Kıyām üzre namāza oldu meşgūl
84. Cühūd şāhı çü bāğda kodı gitdi
Evine geldi 'avret aña n'etdi
- [212a]
85. Aluben gitdigiñ kimseyi n'etdiñ
Ne iş üzre koyuben *anı* gitdiñ
86. Didi bāğda kodum tā hizmet ide
Oturup işsizin pes evde n'ide
87. Bunı böyle diyüp geçdi oturdı
Ġamı tarḥ itdi ve şādī getürdi
88. Oturdı gözlerine uyku geldi
Hudā taqdirini gör kim ne kıldı
89. Görür düşünde bir nūr oldu zāhir

Mu‘azzez oldı andan gönlüñi yir

90. Ziyâsıyla cihân nūr ile tıldı
Şu‘âıyla ol içi aydın oldı

91. Görür ol fahr-ı halk [u] kân-ı eltâf
Şefü’l-müznibîn der-cây-ı A‘râf

92. Habîbu’llâh u hayr-ı halk-ı Cebbâr
Emînu’llâh imâm-ı şâh-ı ebrâr

93. Şerî‘at tahtınıñ sultânı Ahmed
Sa‘âdet evciniñ mâhı Muhammed

94. Başında nürdan bir tâc-ı şehvâr
Dañı egninde nürdan hulleler var

95. Binüp nürdan burâka ol şeh-i cüd
Ki oldur halka halk olmakda maşşüd

96. İrişmiş ‘arşa dek nūr-ı cebîni
Müzeyyen itmiş ol nūrı zemîni

97. Gelür öñünce yetmiş biñ ferişte
Kamunıñ hulķı ki nürdan sirişte

98. Suvâr olmuş kamu nürdan burâka
Ne bulmuşlar¹⁶ bu kurbâ zî-liyâka

99. Muqaddem öñlerince peyk-i hazret
Emîn-i vahy-i tenzîl-i risâlet

100. Dañı şağında yetmiş biñ melek var
Kamu tâc [ü] hu[l]le giymiş ez-envâr

101. Biner nürdan burâka her birisi
Kim anlardır muqarrebler re’îsi

102. Olar öñünce Mîkâ’il muqaddem
Kim oldur kısmet iden rızqları hem

103. Şolunda dañı yetmiş biñ melek var
Dil ile vaşfların olmaz dimekler

¹⁶ -lar eki sehven iki defa yazılmıştır.

104. Giyerler başlarına t̄ac ez-nūr
Egin/lerinde nūrdan hulleler hūr
105. Binüp nūrdan burāk üzre gelürler
Hevā yüzünde şādılık kılurlar
106. Muqaddem olmuş İsrāfil olara
Resūl'in 'izzetiyçün hep i(y) yāra

[212b]
107. Daḥi ardınca yetmiş biñ melek hem
Olar geçün der ol 'ālem müsellem
108. Kamunıñ tācları var nūrdan hūb
Egi[n]lerinde nūrdan hulle mergūb
109. Gelürler binüben nūrdan burāqa
Hezārān āferin bu ittifāka
110. Olara 'Azrā'il hem baş olmuş
Zihī 'ālī mertebe ki anlar bulmuş¹⁷
111. Çağırılar budur ol Hakk Resūl'i
Ḥabību'llāh kamu aşıñ uşūli
112. Budur peygamberi āḥir zamānıñ
Budur ol şultān¹⁸ şāhi enbiyānıñ
113. Bunun 'izzetine halk maḥlūk oldı
Bu yaradılmış andan şeref¹⁹ buldı
114. Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd budur
Kerem-cūd [u] seḥā kim buña hūdur
115. Nicesi tarrikū diyüp çağırur
Nebī geçsün şavulıñ dir kığırur
116. Cühūd bu hikmeti çün düşde gördi
Taḥayyür içre medhūş oldı tırdı
117. Görür geldi nebiler serverini

¹⁷ Mısrada vezin aksamaktadır.

¹⁸ Kelimede vezin aksamaktadır.

¹⁹ Kelimede vezin aksamaktadır.

Hak'ı ol sevgülü peygamberini

118. Diledi öpe sultānıñ elini
Komadı öpmege çekdi kolını
119. Elüñ öpem komazsın didi n' için
Didi destür yoqdur bil anıñ' cün
120. Ki tā mü'min muvahhıdden olasın
Beni gerçek Resūla'llāh bilesin
121. Cühüd düşündi parmağın götürdi
Şehādet 'arz idüp imān getürdi
122. Didi Allāh birdir²⁰ hoş itdim ikrār
Sen anıñ Hak resūlisin i(y) Muhtār
123. Gelüp İslām'a oldı ehl-i imān
Didi ol dem aña ol şāh-ı sultān
124. Biñ altuña ki sen bir kulı aldın
Anı ne kimsedir hoş nice bildin
125. Kodın bāğında tā kim ide hizmet
Sebeb ola bite tā bunca ni'met
126. Didi hıç bilmezem ne kimsedir ol
Hem in bāğda kodum tā ola meşgöl
127. Didi ol Tanrı arşlanı 'Alī' dir
Erenler şāhı ol gerçek velidir
128. Bu iklime bu nev'a etdi ikdām
Sebeb ol kim olalar ehl-i İslām
129. Kaçan kim işbu uykuğan turasın
Sürüben şeh'r şāhına varasın
130. Diyesin gördiğın rü'yayı bir bir
'Ale't-tafşil cemi'in eyle taqrir
- [213a]
131. Turup cümleñüz ol bāğa varıñuz

²⁰ Kelimede vezin aksamaktadır.

Hak'ıñ kudretlerin cümle görinüz

132. Koyuben gittiğın kimseyi görgil
Ayağı hâkine rüyını sürgil
133. İdesiz her kaçan anı temâşâ
Kalasız anda hayrân siz ol ile
134. Koyup küfri hep ikrâr eyleyesiz
Dil ü cândan şehâdet söyleyesiz
135. Geçüp terk idesiz şekk [ü] gümândan
Ki lezzet bulasız dîn [ü] imândan
136. 'Alî öñünde olasız Müselmân
Ki görklüdür cihânda ehl-i imân
137. Bunı diyüp hemân dem gâ'ib oldı
Oloğ-dem ol dağı uyamı geldi
138. Evi gördi ki envârdan pür olmuş
Laţif koku ile ev içi tolmuş
139. Görüben 'avreti didi nedir hâl
Nedir bende görünen turfe ef'âl
140. Didi 'avretine ne gördi ise
Düşünde her ne hâle irdi ise
141. İşidüp ol dağı hoş itdi taşdik
Naşib olmuşdı Hak'dan buldı tevfiğ
142. Turup ol şehir şultânına vardı
Düşinde gördiğın hep²¹ eydivirdi
143. İşitdi çünkü ol şultân bu sözi
Bu turfe sırrı bu muğlağ rumuzı
144. Buyurdu halk cem' oldı temâmet
Muğim olmuş ne var anda vilâyet
145. Kamu haşşıyla 'âmmı hep derildi
Dükeli cem' oluben anda geldi

²¹ Vezin gereğı kelimenin yeri değıştirilmiştir.

146. Er *u* ‘avret derildi her ne *ki* var
Dilerler olalar sırdan haberdār
147. *Ulular* ile sultān ‘azm etdi
Ki *tā* kim ol maqāma vardı yetdi
148. Görürler bir *ulu* havlı dīvānı
Çekilmiş şanki bārū-yı hişārı
149. Konulmuş bir kapu *biri* o devre
Yapılmış *yüce* bir hūb yapu çevre
150. İçeri girüp o bāğı görürler
O kudret işine hayrān kalurlar
151. Cihānda her ne kim dürlü yemiş var
Fidānından o bāğda bitmiş ey yār
152. Kemāline irüp *yemişi* yetmiş
Tolu *tolu* olup cümle irişmiş
153. Puнарlar kaynayup bir bir çıkarlar
Ağaç içre zülāl-veş hoş aқarlar
- [213b]
154. Kenārı sebze-zār olmuş çemenden
Görinmez yir yüzi zībā semenden
155. Müzeyyen olup ol bāğ hūra dönmiş
Behiştten ravzadır şan *yire* inmiş
156. Dahı rengin çiçekler bitmiş anda
Ne kim adıyla zıkr olur lisānda
157. Gelüp tūṭi hezār-dāstān bülbül
Muvāfiқ kumrı *vü* Turrāc şeşgil
158. Komuben ol ağaclar dallarında²²
Öterler hūb şadālar dillerinde
159. Şu resme hūb söz *ile* sāz iderler
O sāza cānları dem-sāz iderler

²² “-ında” sehven iki defa imla edilmiştir.

160. İşideniñ olur ‘aklı ferāmūş
Dimez kimse cihān içre görülmüş
161. İçine gireniñ kalmaz melāli
Olur himmetle ğamdan kalbi hāli
162. Durup ol şāh bāġıñ bir gūşesinde
Hemīn Hağ hizmeti endişesinde
163. ‘Ayān eyleyüp ol kıllur namāzı
Tazarrū‘la idüp Hağğ’a niyāzı
164. Görüp bunlar didiler zī-ġarīb hāl
Zihī emri ‘aceb zī-ţurfe ef‘āl
165. Ki bir sâ‘atde bu resme iş ola
Kerāmetdür dağı kes nice kıla
166. Ol iklīm halkı geldiler ileri
Giderüp gönli elden ihtiyārı
167. Niyāz idüp yüz²³ sürüp cümle geldi
‘Alī’nün ayağına hep döküldi
168. Şehādet parmağın hemān getürdi
Kılup ikrār cümle²⁴ imān getürdi
169. O(l) bāğda kıldılar şāhī ziyāfet
Muhibb oldı cümle²⁵ gördi kerāmet
170. Olara ta‘līm itdi şart-ı İslām
Ne kim lā-büddürür hep itdi i‘lām
171. Vedā‘ idüp olara girü döndi
Bu hāle Hağğ’a şükr idüp sevindi
172. Giderdi şāh menāzil kaţ‘ idüben
Yağın geldi Medīne ‘ye gidüben
173. Resül’e geldi Cebrā’il söyledi²⁶

²³ Kelimede vezin aksamaktadır.

²⁴ Kelimede vezin aksamaktadır.

²⁵ Kelimede vezin aksamaktadır.

²⁶ Kelimede vezin aksamaktadır.

‘Alī’nün geldiğin i‘lām eyledi²⁷

174. Resül *buyurdu* aşhâb karşıladı
Alup ta‘zīm ile mescidde geldi

175. *Yakına* varıcağ kendi de turdı
‘Alī çünkü Resül yüzini gördi

176. *İrişüp* sürdi *ayağma* yüzün
Resül öpdü ‘Alī’nün iki gözün

[214a]

177. Alup geldi ‘Alī’yi mescidine
Haber vir *didi* hâliñ n’oldı yine

178. Haber *vir*di ne kim *oldısa* ahvâl
Bu *kıldığı* seferde turfe ef’âl

179. Resül *ve* cümle aşhâb çün işitdi
Sevinüp cümlesi şādılık etdi

180. *Dağı* geldi *evine* Şāh-ı Merdān
Olurlar ehl-i beyti şād ü handān

181. Dilerem ‘izzetin hakkı İlāhī
Ki sensin *kamu* düşkünler penāhı

182. *Olarıñla* haşr it süflī za‘îfi
Kim oldur ehl-i fakruñ bir nahîfi

183. *İşiden* kim olursa ehl-i imān
Demine hū diyüp *ideler* ihsān

184. Fā‘ilāt[ün] fā‘ilāt[ün] fā‘ilāt
Muştafā’nın rūhına vir şalavāt

[214b]

SONUÇ

Hz. Ali cenklerini ihtiva eden bir mecmuada rastladığımız Hz. Ali’nin bilinmeyen bir kerâmetini anlatan bu menkıbenin, konusu ve olayın geçtiği yer itibariyle farklı ve dikkate değer yeni bir metin olduğu

²⁷ Kelimede vezin aksamaktadır.

anlaşılmıştır. Zira daha evvel Hz. Ali'nin Firengistan diye tabir edilen Avrupa kıtasında bir cengin yahut hikâyesinin olmadığı bilinmektedir.

184 beyitten müteşekkil, çift vezinle nazmedilmiş bu mesnevinin kim tarafından ne zaman yazıldığı tespit edilememiştir. Eski Anadolu Türkçesi devrine ait cenklerin sonunda kaydedilen menkıbenin 18. asırda istinsah edildiği anlaşılmıştır. Manzumenin teknik özellikleriyle dil ve üslup yapısının mecmua içerisindeki diğer cenk-nâmeler ve hikâyelerle benzerlikler taşıması müstensihinin müellif ola ihtimalini güçlendirmektedir.

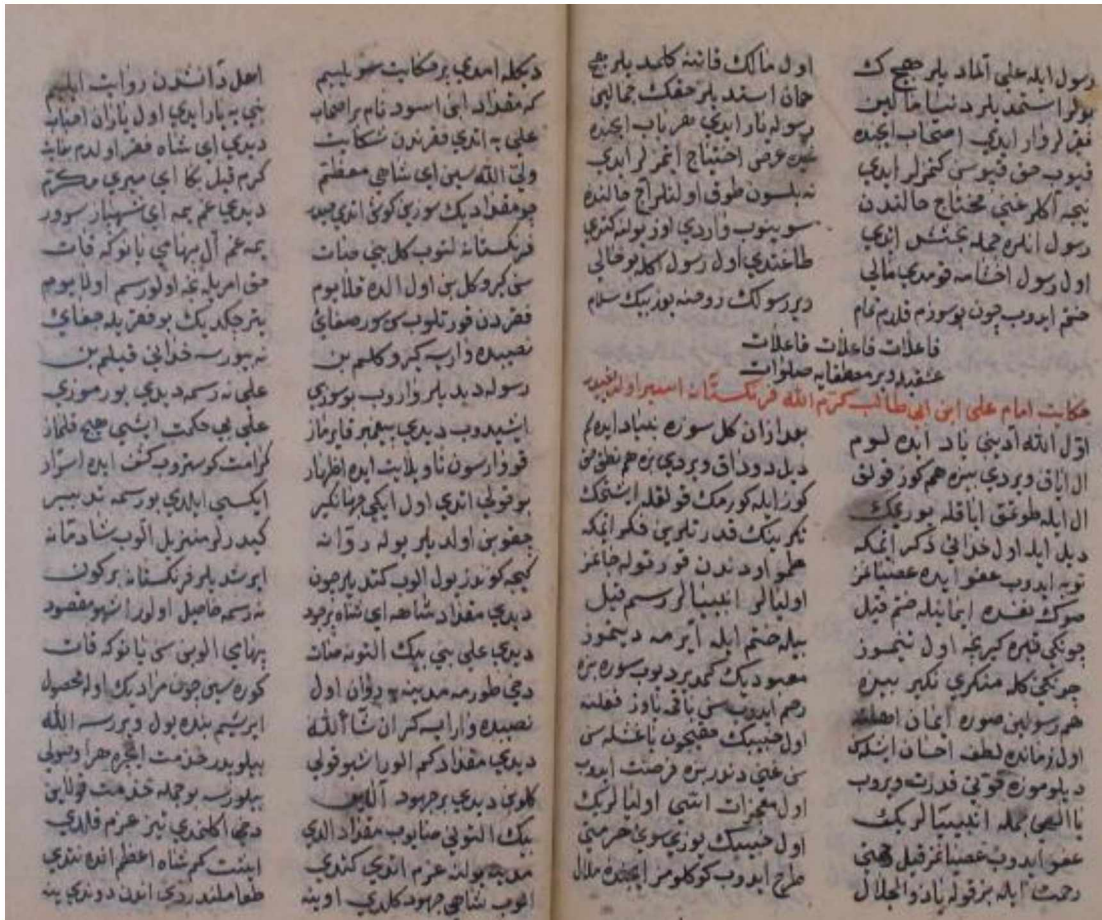
Menkıbenin, başka bir eserden alınmış bölüm olma durumu da söz konusu olabilir. Ancak mecmudaki diğer eserlerle benzerlik göstermesinden bu ihtimal düşüktür. Bilindiği üzere kimi Hz. Ali cenkleri, 15. asır şairlerinden Muhammed'in *Siretü'n-Nebî'si* içerisinde yer alan bölümlerdir. Belki menkıbenin konusu başka bir eserden alınmış ve yeniden nazma çekilmiştir.

Mesnevi, bu tür eserlerin geneline nazaran teknik açıdan başarılı sayılabilecek bir seviyede olup kafiye ve vezin kusurları çok az düzeydedir. Bu çalışmayla Hz. Ali'nin menkıbevî şahsiyeti hakkındaki bilgilere ve tür literatürüne az da olsa bir katkı sunulmuştur.

KAYNAKÇA

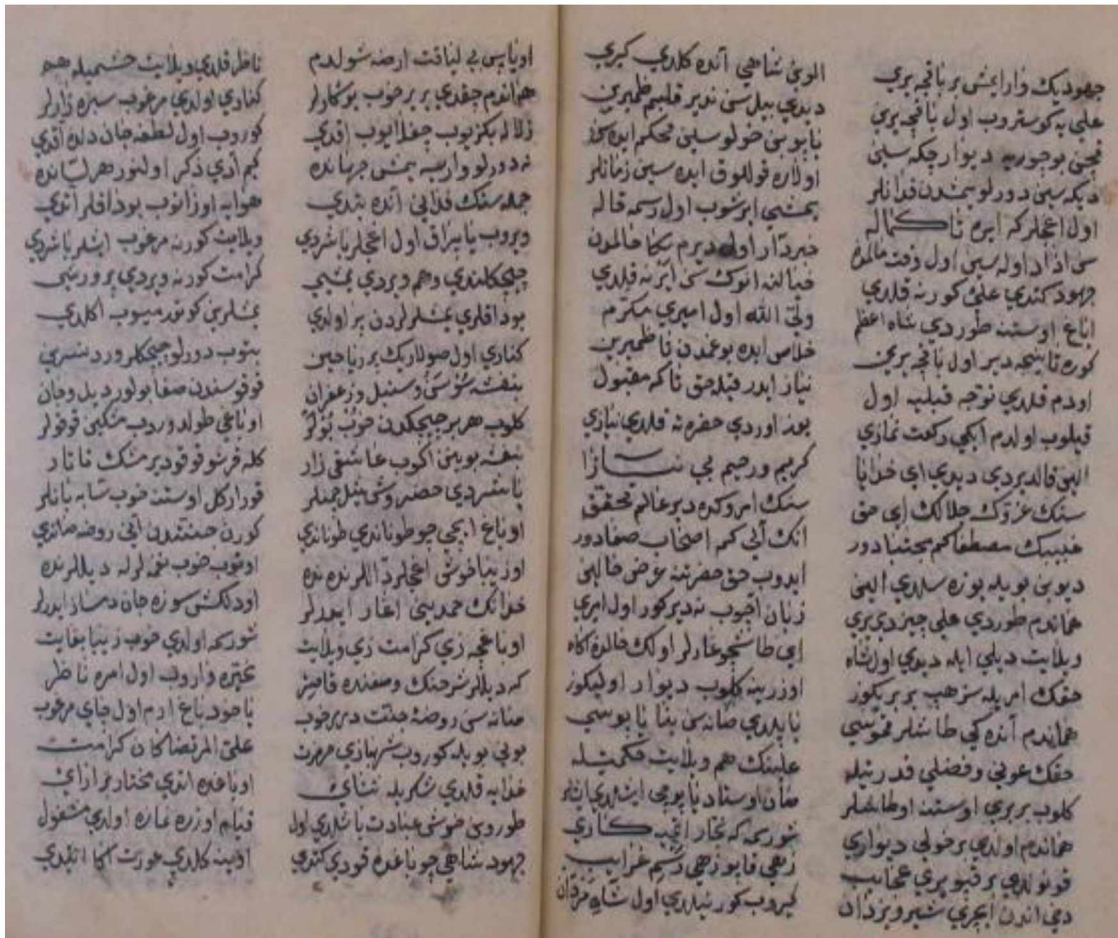
- ALP, Gökhan (2020). "Türk Edebiyatında Kербela Hadisesi: Konuyu Kendi Realitesine Uygun Konumlandırma Çabası -Eksiklikler, Tespitler, Literatür-", *International Journal of Filologia*, Sayı: 4 s. 56-89 .
- CEYHAN, Adem (2009). *Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri*, Ankara: Öncü Yayınları.
- CEYHAN, Âdem ve KAYAOKAY, İlyas (2018). "Hz. Ali'nin Mısır Valisine Nasihatları: Adâlet-nâme-i Emîrü'l-Mü'minîn İmâm Ali", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı :21, s.s. 49-81
- ERTÜRK, Mustafa (2005). "Mikdâd b. Amr", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 30, s. 49-50
- KAYAOKAY, İlyas (2021). *Yeni Bir Nüsha Işığında Eski Anadolu Türkçesi Devri Manzum Hz. Ali Cenknâmeleri: Beypazarılı Ma'âzoğlu Hasan, Nakîboğlu Taceddin, Şeyyâd İsâ (İnceleme Edisyon Kritik Tıpkıbasım)*, İstanbul: DBY Yayınları.
- KAYAOKAY, İlyas (2021b). "Türk Edebiyatında Bî-Namaza Dair Nasihatnameler ve Hz. Ali İle Bî-Namazın Bilinmeyen Manzum Bir Kıssası", *Uluslararası Kosova Sempozyumu 16-18 Nisan, Bildiri Kitabı*, Kosova. (Editör Valbon Ademi, Merva Acar) Iconsos Publishing House, s. 160-190.
- TEPELİ, Yusuf (1994). *Yeminî'nin Faziletnamesi: İnceleme - Metin - Gramatikal İndeks*, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi
- YEKBAŞ, Hakan (2012). *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fatıma Mevlidleri*, Ankara: Asitan Yayınları
- YILDIRIM, İsmail (2021). *Ali Nihânî-i Yozgadî, Menâkıb-ı Murtazâviyye, İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin*, Ankara: Yazma Eserler Kurumu Yayınları.

Metnin Orijinali

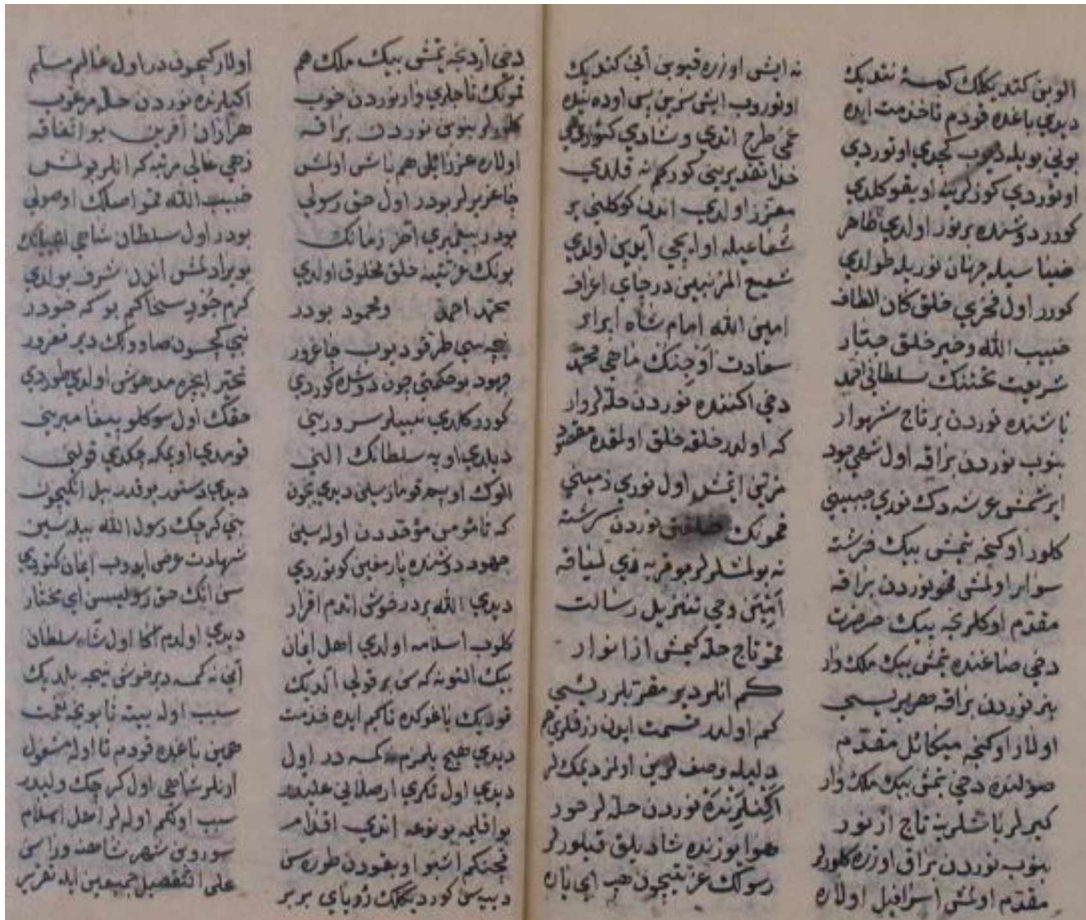
[211a]

[210a]

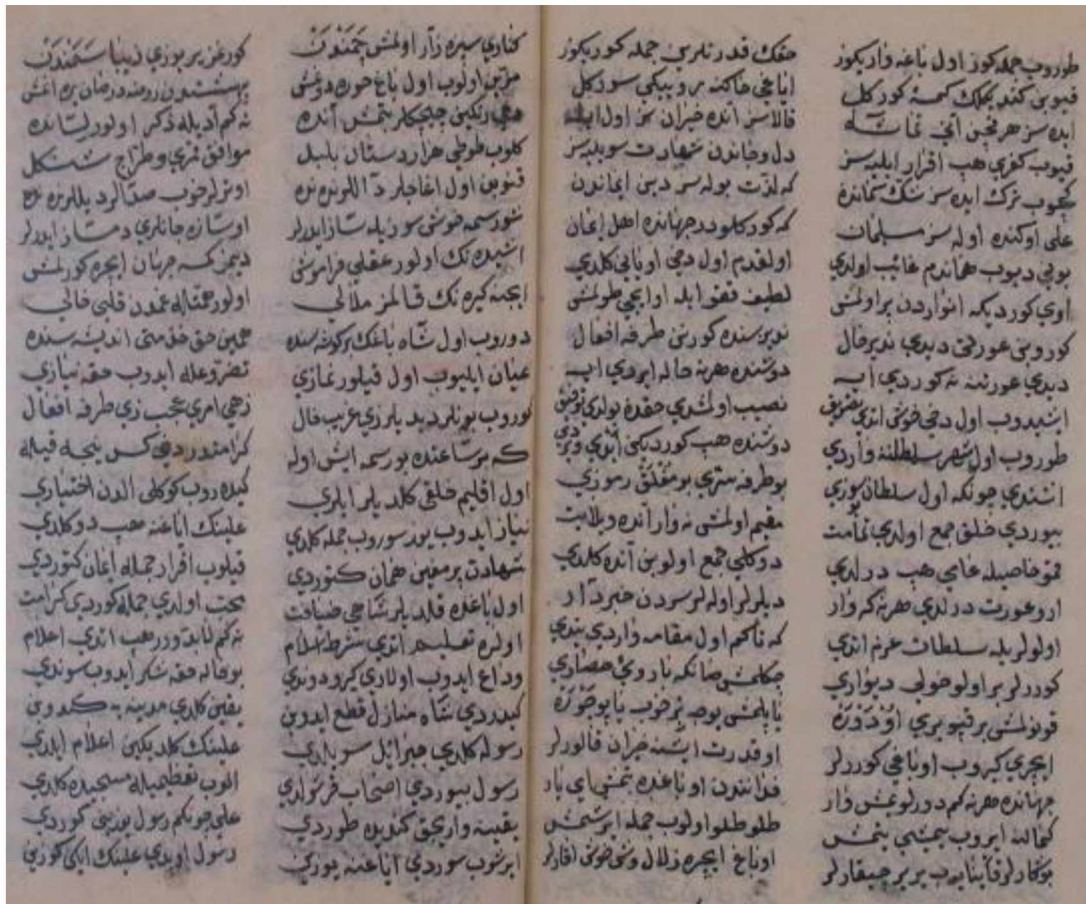
[212a]

[211b]

[213a]

[212b]

[214a]

[213b]

[214b]